

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ EĞİTİMİ
ANABİLİM DALI

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN AHİRET İNANCI ALGILARI

(Karaman İli Örneği)

Yüksek Lisans Tezi

Danışman:

Prof. Dr. Mustafa TAVUKÇUOĞLU

Hazırlayan: Halil GEÇİT

128310011007

Karaman-2015

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Halil GEÇİT
	Numarası	128310011007
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans

Tezin Adı : Ortaokul Öğrencilerinin Ahiret İnancı Algıları (Karaman İli Örneği)

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Halil GEÇİT
	Numarası	128310011007
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Mustafa TAVUKÇUOĞLU
Tezin Adı	Ortaokul Öğrencilerinin Ahiret İnancı Algıları (Karaman İli Örneği)	

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Ortaokul Öğrencilerinin Ahiret İnancı Algıları (Karaman İli Örneği) başlıklı bu çalışma 16/09/2015 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı

Danışman ve Üyeler

İmza

Prof. Dr. Mustafa
TAVUKÇUOĞLU

Prof. Dr. Muhittin
OKUMUŞLAR

Yrd. Doç. Dr. Yakup
AKYÜZ

ÖZET

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN AHİRET İNANCI ALGILARI (KARAMAN İLİ ÖRNEĞİ) Halil GEÇİT

**Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Din Kültürü ve
Ahlak Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı,
Yüksek Lisans Tezi, 63 sayfa, Haziran 2015
Danışman: Prof. Dr. Mustafa TAVUKÇUOĞLU**

Bu araştırmanın amacı, ortaokul düzeyinde eğitim-öğretim gören öğrencilerin âhîret inancı algılarını araştırmak, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi müfredatında belirlenen ahîret inancı ile ilgili amaç ve hedeflere ulaşıp ulaşılmadığını tespit etmektir. Araştırmanın örneklemini Karaman İli merkezinde öğrenim görmekte olan öğrencilerden, örneklem yoluyla seçilen, 80 kız ve 65 erkek olmak üzere 145 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada âhîret inancı algılarını ve ahîret inancı için belirlenen amaç ve hedeflere ulaşıp ulaşılmadığını ölçmek için 120 öğrenciye anket tekniği uygulanmış, 25 öğrenci ile de yüz yüze görüşülerek mülakat yapılmıştır. Elde edilen veriler araştırmacı tarafından analiz edilmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda ortaokul öğrencilerindeki âhîret inancı algılarının İslam inancında yer alan âhîret inancı ile örtüştüğü, DİKAB programında belirlenen ahîret inancı ile ilgili amaç ve hedeflere ulaşıldığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: âhîret, inanç,

ABSTRACT

BELIEF IN THE HEREAFTER PERCEPTIONS OF MIDDLE SCHOOL STUDENTS

(Karaman Sample)

Halil GEÇİT

**Necmettin Erbakan University, Institute of Educational Sciences, Primary Religious
Culture and Ethics of the Department of Education**

Master Thesis, 63 pages, June 2015

Supervising: Assoc. Prof. Dr. Mustafa TAVUKÇUOĞLU

The purpose of this research, secondary level education who investigate students to hereafter faith detection, Religion and Morality course is to determine the achievement of relevant goals and objectives with the afterlife beliefs set out in the curriculum. The sample of the research center of Karaman students who are studying, via selected sample consists of 145 students, including 80 girls and 65 boys. Research to measure perceptions of whether belief in the hereafter and belief in the Hereafter is accessed with the goals and objectives set for the survey reached 120 students applied technique, the face to face interview was conducted with 25 students. The obtained data were analyzed by the researcher. In accordance with data obtained from the detection of secondary school students involved in the hereafter belief overlaps with the Islamic faith belief in the hereafter, objectives regarding the afterlife beliefs set out in the program and has been shown to achieve the objectives DİKAB.

Keywords: afterlife, belief,

İÇİNDEKİLER

ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ	vii
ÖNSÖZ.....	viii

GİRİŞ

A. ARAŞTIRMANIN KONUSU VE PROBLEMİ	1
B. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	2
C. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	3
D. ALANDA YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR.....	4

I.BÖLÜM

1.1. AHİRET KAVRAMI VE AHİRETE İMAN	5
1.2. KIYAMET, BA 'S, MAHŞER, HESAP, MİZAN KAVRAMLARI	9
1.3. CENNET-CEHENNEM KAVRAMLARI	11
1.4. AHİRETE İMANIN ÖNEMİ	14

II. BÖLÜM

2.1. ORTAOKUL DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERS KİTAPLARINDA YER ALAN “AHİRET İNANCI” KONULARININ İNCELENMESİ	16
2.2 “AHİRET İNANCI ALGILAMALARI” ARAŞTIRMA SONUÇLARININ İNCELENMESİ	26
2.3. SONUÇ VE ÖNERİLER	46
KAYNAKÇA	49
EKLER	
Ek-1 Anket Formu.....	51
Ek-2 Mülakat Soruları.....	53
Özgeçmiş	54

KISALTMALAR

a.g.e.	Adı geçen eser
a.s.	Aleyhisselam
Böl.	Bölüm
Bs.	Basım
c	Cilt
c.c.	Celle Celalühü
DİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
DKAB	Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi
Fak.	Fakültesi
Hız.	Hazreti
İlh.	İlahiyat
İlk.	İlköğretim
Mad.	Maddesi
s.	Sayfa
s.a.v.	Sallallahu Aleyhi Vesellem
SBE	Sosyal Bilimler Enstitüsü
TDK	Türk Dil Kurumu
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
Terc.	Tercüme
Ünv.	Üniversitesi
Yay.	Yayınevi
YLT	Yüksek Lisans Tezi

ŞEKİLLER DİZİNİ

S. no:

Şekil 1: “Ölüm bir son değildir. Yeni bir hayatın başlangıcıdır.” Anket cevap grafiği.....	31
Şekil 2: “Ölümden sonra yeniden dirilme olacaktır ve insanlar dünyada yaptıklarından hesaba çekilecektir.” Anket cevap grafiği.	32
Şekil 3: “Dünya hayatının bir sonu vardır. Âhret hayatı ise sonsuzdur.” Anket cevap grafiği.....	33
Şekil 4: “Âhret hayatında “cennet” ve “cehennem” vardır.” Anket cevap grafiği	34
Şekil 5: “Âhret hayatı dünyada kazanılır.” Anket cevap grafiği.....	35
Şekil 6: “Cennet” dünyada iken Allah’ın emir ve yasaklarına uygun yaşayanların gideceği ve mükafat olarak verilen yerdir.” Anket cevap grafiği.....	36
Şekil 7: “Cehennem” dünyada iken Allah’ın emir ve yasaklarına uygun yaşamayanların gideceği ve ceza çekilen yerdir.” Anket cevap grafiği.....	37
Şekil 8: “Cennetin varlığı beni mutlu eder ve cenneti kazanmak için çalışırım.” Anket cevap grafiği.....	38
Şekil 9: “Cehenneme girmekten korkarım ve oraya girmemek için çalışırım.” Anket cevap grafiği.....	40
Şekil 10: “Âhirete iman etmek İslam Dini’nin bir gereğidir.” Anket cevap grafiği.....	41

ÖNSÖZ

Âhiret inancı dinimizin temel ilkelerinden ve imanın şartlarından birisidir. Âhiret inancı bu dünya hayatımıza yön veren, şekillendiren ve hayatımızı anlamlandıran bir inanç meselesidir. Âhiret hayatı olmasa yaptığımız iyilik ve kötülüğün hatta tüm hayatımızın bir anlamı, amacı olmayacaktır.

Mü'min insanlar olarak yapmamız gereken ilk şey elbette bizleri yaratan, bizlere her türlü nimeti veren ve bizlere bu hayatı bahşeden Rabbimize iman etmek, O'na ortak koşmamak ve O'nun emir ve yasaklarına uygun davranışlarda bulunmaktır.

Âhiret inancının olmadığı toplumlarda ya da inandığı halde gereklerini yerine getirmeyen toplumlarda her türlü kötülüğü, haksızlığı, tecavüzü görmek mümkündür. Çünkü yaptıklarının hesabını verme endişesi yoktur. Yaptıklarının bir karşılığı olacağı korkusu yoktur.

İnanan bir toplum olarak, Rabbimizi ve dinimizi en doğru şekilde öğrenmek, öğretmek ve inandığımız ilkeler doğrultusunda yaşamak bizlerin görevidir. Bizler dünyaya boş ve amaçsız olarak getirilmedik. Yaratıcının bizlere yüklediği görev ve sorumluluklar vardır. Bu doğrultuda üzerimize düşen görevleri yapmamız ve Rabbimizin karşısına başı dik, alnı açık bir şekilde çıkabilmemiz gerekir.

Âhiret inancına sahip bireyler hem bu dünyasını hem de âhiretini anlamlandırır. Bu dünyada inanan ve güzel davranışlar sergileyen, kendine ve içinde bulunduğu topluma faydalı bireyler olur.

Bizler için bu kadar hassas olan bir konunun öğrenilmesi ve öğretilmesi de büyük bir önem arz eder. Âhiret konusunun okullarda öğretimi ilk defa ortaokul seviyesinde öğrencilerimize anlatılmaktadır. Bu dönem çocuklarının gelişimi, hazır bulunuşluk seviyesi ve müfredat programı bizler için kritik bir öneme sahiptir. Öğrenme gelişimi basamaklarında bulunan öğrencilere bu bilgilerin öğretilmesi aynı zamanda genel eğitimlerine de katkı sağlayacağını düşünüyoruz. Çocuklara doğru zamanda doğru bilgi verilmesi gerekir. Sağlıklı ve doğru bilgilerin bu öğrenme dönemlerinde öğrencilere kazandırılması da ayrı bir önem taşımaktadır. Yoksa verilen bilgiler boşa gider ya da farklı anlaşılabilir.

Bu araştırmamızda ortaokul ğrencilerinin “âhiret inancı algılarını ve İlkretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi müfredatında belirlenen ahiret inancı ile ilgili amaç ve hedeflere ulaşılıp-ulaşılmadığını” öğrenmeye çalıştık. Araştırmamızı Karaman İl merkezinde bulunan ortaokullarda okuyan 120 ğrenci ile anket yaparak, 25 ğrenci ile de nitel görüşme (mülakat) yaparak gerçekleştirdik. Elde edilen verileri yorumlayarak sonuç ve nerileri hazırladık. Araştırmamızın I. Bölümünde âhiretle ilgili temel kavramları açıkladık. II. Bölümde ise Ortaokul ğrencilerinin Âhiret İnancı Algılarına yönelik yaptığımız anket ve mülakat verilerini yorumlamaya çalıştık. Sonuç ve öneriler ise son kısımda yer almaktadır.

Bu çalışmamın hazırlanmasında fikirleriyle bana yol gösteren değerli hocam, danışmanım Prof. Dr. Mustafa TAVUKçUOğLU’na ve bana her konuda desteğini esirgemeyen Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ğretmeni eşime, anket ve mülakat yaptığım okulların ğretmen ve idarecilerine, özellikle anket ve mlakatlarıma katılan sevgili ğrenci kardeşlerime teşekkürü bir borç bilirim.

Halil GEÇİT

GİRİŞ

A- ARAŞTIRMANIN KONUSU VE PROBLEMİ

İslam Dini'nin temel inanç esaslarından birisi olan âhiret inancı; bu dünya hayatından sonra başlayacak ve sonsuz olarak devam edecek hayata inanmayı ifade eder. Âhiret hayatı Yüce yaratıcının ilahi adaletinin bir gereğidir. Bu dünya hayatında yapılan iyi ve kötü davranışların değerlendirildiği ve cennet veya cehennemle takdir olunan yeni ve sonsuz olan hayattır.

Âhiret gününe inanmak, imanın bir rüknü, inancın bir parçasıdır. Âhirete iman etmeyen gerçek mü'min olamaz. Âhirete inanmak insan için çok önemlidir. “Ben kimim?, nereden geldim?, ne olacağım?, var olma nedenim nedir?” gibi sorulara âhirete iman sayesinde cevap bulunabilmektedir. Nereden gelip nereye gideceğini bilen insan, gelecek hakkındaki endişelerinden kurtulur, gayesini belirler. Dünya hayatı anlam kazanır.

Âhirette yaratıcı önünde hesap verme duygusu, toplumda; fenalıkları, fitne ve fesadı, zulüm, cinayet ve haksızlıkları önleyen bir olgudur. Âhirete iman olanın ölüm korkusu yoktur. Çünkü o, ölümden sonra sonsuz bir hayatın olacağını ve yaptığı iyiliklerin mükafatlandırılacağını bilir. Bu dünyada iken geçici zevkler peşinde koşarak âhiretini mahvetmez. Âhirete hazırlığını yapar.

Bir insanın dünya hayatını etkilemesi bakımından âhiret inancı çok önemlidir. Ahiretin farkında olan bireyler hem dünyasını anlamlandırır hem de ahiretini kazanır.

Bireyin erken dönemde edindiği ve tam anlamıyla özümlediği bilgiler, bireyin davranışlarına ve geleceğine etki edecektir. Kişinin dünya hayatını anlamlandırabilmesi ancak âhiret inancını anlaması ile mümkündür. Âhiret inancının dinimizin temel inanç esaslarından biri olması, kişinin bireysel ve toplumsal hayatını etkilemesi, konunun soyut bir kavram olması ve âhiretle ilgili bilgilerin sınırlı olması, ahiretle ilgili bilgilerin milli eğitim müfredatında ilk defa ortaokul düzeyinde veriliyor olması gibi nedenlerle ortaokul seviyesindeki bir öğrencinin âhiret inancı algılamaları araştırılması gereken bir konudur. Bu nedenle araştırma konumuz “**Ortaokul Öğrencilerinin Âhiret İnancı Algıları**” olmuştur. Âhiret kavramı ve içeriğiyle ilgili öğrencilerin düşüncelerini öğrenmek, âhiret kavramından neler anladıklarını tespit etmek, Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi müfredat programının öğrencilerin konu hakkındaki problemlerini hafifletmeye yetiyor mu?, müfredatta verilen

konular hedeflenen amaçları gerçekleştirebilmiş midir? gibi problem alanlarını, DİKAB programı öğrenci kazanımlarına göre incelemek bu araştırmanın temel ve alt problemlerini oluşturmaktadır.

Araştırma kapsamında aşağıdaki soruların cevabı bulunmaya çalışılacaktır;

- 1- Âhiret inancı konusunda öğrenmenin gerçekleşip gerçekleşmediği, hedeflenen bilgi düzeyine öğrencilerin ulaşip ulaşmadığı,
- 2- Ortaokul öğrencileri Âhiret denince ne anlamaktadırlar?
- 3- Ölüm ve sonrasında olacak âhiret hayatına inanmaktalar mı?
- 4- Cennet-Cehennem kavramlarından ne anlıyorlar?
- 5- Ölümden sonra nasıl bir hayat tasavvur ediyorlar?
- 6- Âhiret hayatının varlığı davranışlarını etkiliyor mu?
- 7- Çocukların zihnindeki âhiret inancı İslami bilgilerle örtüşüyor mu?
- 8- Bu dönemde verilen âhiretle ilgili bilgiler çocuğun gelişim seviyesine uygun mu?
- 9- Çocuğun gelişim seviyesine göre bu dönemde âhiretle ilgili verilebilecek bilgiler nelerdir? gibi soruların cevabını aramaktır.

B- ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Okul, eğitimin planlı ve programlı olarak yürütüldüğü bir kurumdur. Çocuğun bilgi ve donanımını sağlar, onun sosyalleşmesine, toplumda yapıcı ve yaratıcı bir güce sahip bir insan olarak yetişmesine yardımcı olur. Bu nedenle çocukların, gençlerin beden, zihnen ve ahlaken yetiştirilmeleri okuldan beklenen fonksiyonlardır. Bu fonksiyonların en iyi biçimde yerine getirilmesinde en önemli unsur öğretim programlarıdır.

Dinin, tarih boyunca insanlara güç veren, toplumu düzenleyen, iyiliğe yönelten, güven duygusu aşıl原因 ve inanma ihtiyaçlarını karşılayan bir özelliği vardır. Böylesine çok yönlü bir etkiye sahip, son derece önemli bir olguyu okullarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri konu edinmektedir.

Âhiret hayatı çocuklar tarafından belli bir yaşa kadar anlaşılması zor olan soyut kavramlardan bir tanesidir. Çocukların ahiret anlayışı aşamalı olarak gelişir, bu aşamada en önemli faktör yaş ve edinilen bilgidir. Sağlam bir âhiret inancı oluşturmak için öncelikle aile ve öğretmene büyük görevler düşmektedir. Çocuk âhiretle ilgili ilk bilgileri aileden alır sonra okul hayatı başlar, burada öğretmenlerinden ve derslerinden gerekli bilgileri alır. Bu dönemde çocuğun zihninde âhiret kavramı şekillenmeye başlar. Doğru bilgiler verilmiş öğrenciler sağlam bir âhiret inancı geliştirme gayreti içinde olacaktır. Aileden aldığı bilgilerle okuldan aldığı bilgiler arasında uyumsuzluk olduğunda öğrencide çelişki yaşayacak ve sağlıklı bir âhiret inancı geliştiremeyecektir. Temeli sağlam atılmış bir inanç esası bireyin hayatını tümünden etkileyecek ve geleceğine yön verecektir. Bu nedenle ortaokul öğrencilerinin âhiret algıları ülkemizdeki insan yetiştirme mekanizmasına katkı sağlaması bakımından önem arz etmektedir. Araştırmanın amacı Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders müfredatında verilen bilgiler öğrencilerin problemlerini hafifletiyor mu?, derste amaçlanan hedeflere ne kadar ulaşılmıştır? Bunların cevabını araştırmaktır.

C- ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Konumuz Karaman İli merkezinde ortaokullarda eğitim gören 7 ve 8. sınıf yaklaşık 120 öğrenci gurubu ile yapılmıştır. Veriler nicel araştırma yöntemlerinden anket tekniği kullanılarak öğrencilerin “âhiret inancı algıları” düzeyleri alan araştırması yapılarak veriler toplanmıştır. Anketimiz kazanımlar esas alınarak hazırlanmış, bilgi testi mahiyetinde bir ankettir. Öncelikle hazırlanan anket (Ek-1) 2014-2015 eğitim öğretim yılı Kasım ayı içerisinde İl Merkezinde bulunan Yavuz Sultan Selim Ortaokulu, Cahit Zarifoğlu İmam Hatip Ortaokulu, Makbule Orman Ortaokullarında uygulanmıştır. Araştırmamızın ikinci aşamasında araştırmamızı daha da güçlendirmek için, nitel araştırma yöntemi kullanılmış, 25 öğrenci ile yüz yüze görüşülerek (Aralık-2014) “mülakat” tekniği ile öğrencilerin konu hakkındaki düşünceleri toplanmıştır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders kitaplarındaki Âhiret İnancı konuları incelenmiştir. Bu alanda yapılmış akademik çalışmalar ve yazılı eserler taranarak konumuzla ilgili olanlar araştırılmış ve onlardan istifade edilmiştir. Daha sonra toplanan tüm veriler analiz edilmiş, analizlere göre sonuç ve öneriler hazırlanmıştır. Öğrencilerin genel durumları betimsel değerlendirildiği için derinlemesine bir inceleme yapılmamıştır.

D- ALANDA YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR

Araştırma konusu Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanında kelime ve bütün olarak aratılmış, tez konumuzla doğrudan ilgili olarak yapılmış akademik bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Ancak dolaylı olarak yapılmış ve bizim ulaşabildiğimiz, çoğunlukla literatür taraması şeklinde yapılmış, yakın bulunan araştırma ve tezler incelenmiştir. Bu çalışmalardan bazılarını şöyle sıralamak mümkündür:

1. Mustafa ÜNVERDİ tarafından 2003 yılında hazırlanan “İslamda Âhiret İnancı ve Reenkarnasyon” isimli yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi S.B.E.
2. Mehmet KAVUŞTU tarafından 2007 yılında hazırlanan “Kuranda Âhiret Hayatı” isimli yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi S.B.E.
3. Medine Betül BULUT tarafından 2008 yılında yapılan “Kuran ve Sünnette Dirilme” isimli yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi S.B.E.
4. İbrahim DEMİRTAŞ tarafından 2008 yılında hazırlanan “Âhiret İnancının Psikolojik ve Sosyolojik Etkileri” yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi S.B.E.
5. Rukiye YILDIZ YEŞİL tarafından 2010 yılında hazırlanan “Âhireti İnkâr Edenlerin Nitelikleri ve İnkâr Gerekçeleri” isimli yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi S.B.E. isimli yüksek lisans tezleri incelenmiştir.

Recai DOĞAN ve Remziye EGE tarafından hazırlanan Din Eğitimi El Kitabı, Cemal TOSUN’un Din Eğitimi Bilimine Giriş eseri, Mualla SELÇUK’un “Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler” eseri, Beyza BİLGİN’in “İslam ve Çocuk” eseri, Mustafa ÖCAL’ın “Din Eğitimi ve Öğretiminde Metotlar” adlı eseri, Mehmet PAÇACI’nın “Kutsal Kitaplarda Ölüm Ötesi”, Mustafa ERGÜN’ün “İnsan ve Eğitimi”, Beyza BİLGİN ve Mualla SELÇUK’un “ Din Eğitimi”, Haris el-Muhasib’in “Farzetki Öldün”(Terc: Doç.Dr. Abdülaziz HATİP), Ebu Huzeyfe İbrahim b. Muhammed’in “Öldükten Sonra Fayda Verecek Salih Ameller” (Terc: Savaş KOCABAŞ), M.Abdulmelik ez-Zağbi’nin “100 soruda Cennet-Cehennem” (Terc: İsa CANPOLAT) isimli eserleri incelenmiştir.

I. BÖLÜM

1.1. AHİRET KAVRAMI VE AHİRETE İMAN

İnsanlar bu hayatta olan olayların ortaya çıkmasını, içinde bulunan dünyayı, bu dünyanın öncesini ve sonrasını, etrafını saran diğer varlıkları, bunlar arasındaki konumunu onlarla ilişkisini, kendi yaratılışını, duygu-düşünce ve davranışlarının nedenlerini sürekli olarak merak etmiştir.

İnsan yaratıldığı günden itibaren sürekli olarak içinde yaşadığı dünyayı ve evreni tanımaya ve anlamaya çalışmış ancak bu çaba içerisinde en az yine kendisini tanıyabilmiştir.¹ İnsanın kendini tanıyabilmesi ancak yaratıcıyı tanıması ve âhiretin anlaşılması ile mümkün olacaktır.

Sözlükte âhiret kavramı, “Dinî inanışa göre, insanın öldükten sonra dirilip sonsuza dek kalacağı ve Tanrı'ya hesap vereceği yer, öbür dünya, öteki dünya”², “dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat”³, “âhiret, ölüm veya kıyametten sonraki ebedî hayat, öte dünya, ukbâ, dâr-ı beka”⁴ anlamlarına gelmektedir.

“Âhiret, evvelin mukabili ve “son” mânasındaki âhirin müennesi olup Kur'an'da 110 yerde geçer. Bunun yirmi altısında müzekker ve el-yevm kelimesine sıfat şeklinde el-yevmü'l-âhir (son gün), dokuzunda dâr ile sıfat veya isim tamlaması halinde ed-dârü'l-âhire, dârü'l-âhire (son ikamet mahalli), birinde enneş'etü'l-âhire (ikinci yaratılış, son hilkat) tarzında, elli yerde de dünya ile (ikisinde dünya mânasındaki ûlâ ile) mukabele edilmiş olarak zikredilir. El-Âhirenin, yalnız olarak kullanıldığı yerlerde de ed-dârü'l-âhire tamlaması mânasında olduğu kabul edilir. Bu kullanış şekillerinden de anlaşılacağı üzere âhiret mefhumu ile dünya mefhumu arasında sıkı bir münasebet vardır. Âhiret dünya hayatını takip eden, ona benzer fakat daha değişik ve ölümsüz bir hayattan, ebediyet âlemine ait çeşitli merhaleler ve hallerden ibarettir.”⁵

¹ Serinsu, Ahmet Nedim, *Kuran Nedir?*, Şule Yay., 1999, İstanbul, s.23

² TDK *Türkçe Sözlük*, TDK basımevi, 2005, Ankara., c. 1, s. 42.

³ Topaloğlu Bekir, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Âhiret Maddesi, c. 1, 1988, s. 543.

⁴ Doğan, D.Mehmet, *Büyük Türkçe Sözlük*, Bahar Yay. İstanbul, s. 23.

⁵ Topaloğlu Bekir, age, s. 543.

“Âhiret, ölümden sonra başlayan ve mahşerdeki dirilişten sonra ebediyen devam edecek olan bir hayattır. Bu anlamda âhiret dünya karşılığında, âhiret hayatı da dünya hayatı karşılığında kullanılır.”⁶

İslam dininde âhiret gününe iman etmek iman esaslarının bir gereğidir, inancın bir parçasıdır. Bu sebeple âhirete iman etmeyen gerçek mü'min olamaz. Kur'an'ı Kerim'de mü'minlerin özellikleri sayılırken: " Onlar namaz kılan, zekât veren ve âhirete de kesin olarak inanan mü'minlerdir." ⁷ buyurulmaktadır. Bir başka âyette de: "onlar sana indirilene de senden önce indirilenlere de inanırlar; âhirete de kesinlikle inanırlar." ⁸ buyrulur.

Âhiret inancı, “insanların tekrar dirilerek dünyadaki davranışlarına göre kiminin tüm nimetlerin içinde toplandığı “eni gökler ve yerler kadar olan cennet”; kiminin de değişik azap çeşitlerinin için de bulunduğu cehennem denen mekânlarda “ebedi” olarak yaşatıldığı yere” kesin olarak inanmaktan ibarettir. ⁹

Allah, içinde yaşadığımız bu evreni ve üzerindeki canlı- cansız, görünen- görünmeyen bütün varlıkları belirli bir süre için yaratmıştır. Bu süre dolduğunda dünya ve evrendeki bütün varlıklar yok olacaktır. Bu dünya hayatı fani bir hayattan ibarettir. Âhiret hayatı ise kalıcı bir hayattır. Nitekim bu gerçek Kur'anı-Kerimde şu şekilde ifade edilmektedir. "Ey kavmim! şüphesiz bu dünya hayatı ancak geçici bir yararlanmadır. Âhiret ise ebedi olarak kalınacak yerdir." ¹⁰

Âhiret hayatı kaçınılmaz bir sonudur. Her canlı ölümü tadacaktır ve âhirette tekrar diriltilecektir. Bununla ilgili olarak Kur'anı Kerimde Allah dünyadaki hayatı başka bir hayatın takip edeceğini haber vermektedir. “ Şüphesiz âhiret azabından korkanlar için bunda bir ibret vardır. Bu, insanların (hesap ve ceza için) toplanacakları bir gündür. Bu herkesin toplanıp bir araya geleceği bir gündür.” ¹¹

Âhiret hayatı sonsuz bir hayattır. Bu dünya hayatı ise gelip geçici, sınırlı bir hayattır. Zaman olarak dünya hayatı âhiret hayatının yanında okyanusta bir damla bile olamaz. Ankebut suresi 64. ayetinde “Bu dünya hayatı ancak bir oyun ve eğlenceden ibarettir. Âhiret

⁶ Gölcük, Şerafettin – Toprak, Süleyman, *Kelam(Tarih-Ekoller-Problemler)*, Tekin Kitabevi, Konya, 2001, s. 439

⁷ Neml Suresi 27/3

⁸ Bakara Suresi, 2/4

⁹ Güler, İlhami, *İman Ahlak İlişkisi*, Ankara Okulu Yay., Ankara, 2003, s. 45.

¹⁰ Mu'minun Suresi 40/39

¹¹ Hud Suresi 11/103

yurduna gelince, işte asıl hayat odur. Keşke bilmiş olsalardı.”¹² “Dünya hayatı, oyun ve eğlenceden başka bir şey değildir. Âhiret yurdu ise, Allah'tan korkanlar için daha hayırlıdır. Aklınızı kullanmaz mısınız?”¹³ Kur'an-ı Kerim, dünyanın asıl yaşama alanı olmadığını, aksine dünyanın, âhirete bir geçiş olarak düşünülmesi gerektiğini güçlü bir şekilde vurgulamaktadır. Peygamber efendimizde bir hadisinde âhiret hayatının ölümsüzlüğü ile ilgili şu hadisi söylemiştir; “Cennetlikler cennete, cehennemliklerde cehenneme girdiklerinde, ölüm getirilip cennet ve cehennemin arasına konulur, sonrada kesilir. Sonra bir nidacı: “Ey cennet halkı artık ölüm yoktur. Ey cehennem halkı artık ölüm yoktur” diye seslenir. Bu haber üzerine cennetliklerin sevinçleri kat kat artar, cehennemliklerinde üzüntüleri kat kat artar.”¹⁴

Âhiret hayatının varlığı kesindir. Mü'min olarak buna inanmak hepimizin görevidir. Kuranda mü'minlerin özellikleri anlatılırken, “Onlar, namazı dosdoğru kılan, zekatı veren kimselerdir, onlar âhirete de kesin olarak inanırlar.”¹⁵, “Elbette ki, âhiret mükafatı, inananlar ve Allah'a karşı gelmekten sakınanlar için daha iyidir.”¹⁶ şeklinde ifade edilmiştir. İnanmayanlara ise âhirette ne ile karşılaşacakları şu ayetlerle ifade edilmektedir. “Âhirete inananlara da can yakıcı bir azap hazırlamışızdır.”¹⁷, “Âyetlerimizi ve âhiretteki kavuşmayı yalanlayanların amelleri boşa gitmiştir. Onlar ancak yapmakta olduklarının cezasını çekerler.”¹⁸

Allah Kuranda dünya hayatını nasıl yaratmışsa âhiret hayatını da o şekilde yaratacağını bizlere bildirmektedir. De ki: "Yeryüzünde dolaşın da, Allah'ın başlangıçta yaratmayı nasıl yaptığına bakın. Sonra Allah (aynı şekilde) sonraki yaratmayı da yapacaktır. (Kıyametten sonra her şeyi tekrar yaratacaktır.) şüphesiz Allah'ın gücü her şeye hakkıyla yeter.”¹⁹

Canlılar doğar, gelişir ve ölürler. Ölüm, bir son olmakla birlikte asla bir yok oluş değil, bir sürecin sona erişidir. İslam inancına göre ölümden sonra insanı sonsuz bir âhiret hayatı beklemektedir. “Ey iman edenler! Allah'a, Peygamberine, Peygamberine indirdiği Kitab'a, ve

¹² Ankebut Suresi 29/64

¹³ Enam Suresi 6/32

¹⁴ Kocaer, Abdullah Feyzi, *Sahih-i Buhari Muhtasarı Tecrid-i Sarih*, öğütler böl.(2123), Hüner Yayınları, 3.bas. Konya, 2004, s. 759

¹⁵ Lokman Suresi 31/4

¹⁶ Yusuf Suresi 12/57

¹⁷ İsrâ Suresi 17/10

¹⁸ Araf Suresi 7/147

¹⁹ Ankebut Suresi 29/20

daha önce indirdiği kitaba iman edin. Kim Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve âhiret gününü inkâr ederse sapıklığın en koyusuna düşmüş olur.”²⁰

“Âhiret; kişinin ölümüyle, dünyadaki hayatın sona ermesiyle başlayan yeni ve sonsuz bir hayattır. Teknik anlamda dünyadaki davranışların ceza ve mükâfatının görüldüğü zaman ve mekânı ifade etmek için Kur’ân’da “ed-Dâru’lâhîra” veya kısaca “el-Ahîra” kelimesi kullanılır.”²¹

Âhiret hayatı soyut ve gaybi bir bilgidir. Bununla ilgili bilgiler ancak Allah’ın (c.c) bildirmesi (ayetler) ve peygamber efendimiz Hz. Muhammed’in (s.a.v) hadisleri ile anlaşılmaktadır.

İmani bir mesele olan âhiret hayatı daimi yaşam yeridir. Ebedi hayat öldükten sonra diriliş ile başlayacak ve ölümsüz bir hayat başlayacaktır. İnsanlar âhirete iman ile yaratılış gayesini anlayabilir. Nereden geldiğini, nereye gideceğini, niçin yaratıldığını, ne olacağını öğrenir. Bu sayede hayatı anlam kazanır, boşluktan kurtulur. Kişinin dünya ve âhiret saadeti de buna bağlıdır.

“Dünya hayatıyla sınırlı olarak düşünüldüğünde insanın sahip olduğu özelliklerin hiçbirinin gayesine ulaşmadığı gibi bu özellikler kendisine üstünlük değil, aksine yük getirmektedir. Eğer insanın kendisini her bakımdan realize edebileceği bir öteki dünyası olmayacaksa, sıkıntı çekmeyen, geçmişinden acı duymayan, geleceğinden de endişe etmeyen bir böcek ondan daha değerli olacaktır. Geçmişin özlem ve acıları, geleceğin kaygı ve sorumlulukları içinde yaşadıkten sonra, eğer insan ölüp ebediyen yok olacaksa yeryüzünün en bedbaht, en mutsuz, en değersiz varlığı konumuna düşecektir. Oysa insanın akli, sorumluluk duygusu, iyilik yapma ve kötülükten kaçınma arzusu, ebediyet tutkusu, Yaradan’ı tanınması gibi özellikleri onun diğer canlılardan üstün bir konumda olduğunu göstermektedir. Buna göre insan, gelecek âlemdeki konumunu belirlemek üzere bu dünyaya gelmiştir.”²²

İnsan dünyaya amaçsız gelmemiştir. Elbette insanın bir yaratılış amacı vardır. İnsan diğer varlıklardan üstün yaratılmıştır. Akıl ve iradesi vardır. Akli ile kendisini yaratıcı bulmak, tanımak ve inanmakla yükümlüdür. Yaratıcının emir ve yasaklarına uygun olarak yaşama ve kendi iradesi ile yapmış olduğu davranışlardan sorumludur. Kıyamet günü

²⁰ Nisa Suresi 4/136

²¹ Paçacı, Mehmet, *Kutsal Kitaplarda Ölüm Ötesi*, Ankara Okulu Yay., Ankara, 2001. s. 59.

²² Demirtaş, İbrahim, “*Âhiret İnancının İnsan Üzerindeki Sosyolojik ve Psikolojik Etkileri*”, Yüzüncü Yıl Üni. SBE. YLT, 2008, s.16 (Fahredden Muhammed b. Umur er- RAZİ, Mefatihü'l Gayb, Daru-l İhya, 3.bs., Beyrut, ts., c. XVII, s. 22.,)

yaptıklarının hesabını verecektir. Dünyada iken ilahi emirlere uygun yaşayan kişiler Allah'ın izni ile cennetle ödüllendirilecek ve güzel bir hayat yaşayacaklardır. Dünyada iken Yaratana iman etmemiş, O'na ortak koşmuş, emir ve yasaklarına uymamışların gideceği yer de elbette ceza yeri, cehennem olacaktır. Cenneti de cehennemi de kazanmak insanın elindedir. Allah hiç kimseye haksızlık etmez, ancak insanın çalıştığına, hak ettiğinin karşılığını verir. Bizlere düşen Allah'a iman etmek ve emrettiği şekilde dosdoğru yaşamaktır.

1.2. KIYAMET, BA'S, HAŞR, HESAP, MİZAN KAVRAMLARI

Kıyamet dünyanın bağlı olduğu kozmik sistemde meydana gelecek değişimi ifade eder. Bu kozmik değişimin dehşetini anlatan birçok ayet vardır. Bu tür ayetlerin beyanına göre İsrail'in (a.s) süra ilk üflemesiyle yeryüzü dağlarıyla birlikte yörüngesinden çıkarılıp parçalanacak, olup bitmesi gereken mutlaka gerçekleşecek gök de yarılıp düzensiz bir şekle bürünecek²³, güneş dürülüp karanlığa gömülecek, yıldızlar kararıp dağılacak, dağlar yerinden koparılıp parçalanacak, vahşi hayvanlar bir araya getirilecek, denizler kaynatılacak²⁴, insanlar şaşkın şaşkın uçuşan pervanelere benzeyecek, dağlar da atılmış renkli yünler gibi olacaktır.²⁵

Kıyamet, sadece dünya ve dünya üzerindeki varlıkların değil, sonradan yaratılmış tüm varlıkların düzeninin bozulmasını ifade eder. Kıyametin kopuşu evrensel olacaktır. Çünkü bütün ayetler güneş ay ve yıldızların, diğer gezegenlerin ve nerede canlı varsa onların tamamının düzeni bozulacak alt üst olacaktır. Kalan tek varlık Allah (c.c) olacaktır.²⁶ Kıyamet Hz. İsrail Aleyhisselam'ın süra ilk üflemesiyle gerçekleşecek, ikinci üflemesiyle insanlar tekrar diriltilecek ve mahşer yerinde hesap vermek üzere toplanacaktır.

Ba's, sözlükte “birini kaldırıp harekete geçirmek; uykudan uyandırmak, diriltmek” gibi mânalara gelen ba's kelimesi, genel olarak Allah'ın herhangi bir şeyi yoktan var etmesi, ıstilahî mânaları yanında İslâmî literatürde asıl ve en yaygın olarak, “kıyamet gününde Allah'ın âhret hayatını başlatmak üzere ölüleri yeniden canlandırması, onları kabirlerinden çıkararak hayata göndermesi” anlamında kullanılır.²⁷ Kuranda bu hususta şunları der: “Yer o müthiş depremiyle sarsıldığı zaman ... İşte o gün yer, üstünde olan biten her şeyi anlatır. Çünkü Rabbin ona vahyetmiştir. O gün insanlar, amellerinin karşılığı kendilerine gösterilmek

²³ Hakka Suresi , 69/13-16

²⁴ Tekvir Suresi, 81/1-6

²⁵ Karia Suresi, 101/4-5

²⁶ Arslan, Arif, *Bütün Din ve Kültürlerde Kıyamet*, Samanyolu Yay., İstanbul, 2008, s.98

²⁷ Yavuz, Yusuf Şevki, *DİA, Ba's Mad.*, TDV, 1992, c. 5, s.98

üzere bölük-bölük çıkacaklardır”²⁸, De ki: "Allah sizi yaşatıyor. Sonra sizi öldürecek, sonra da geleceğinde şüphe olmayan kıyamet gününde (diriltip) sizi bir araya getirecek. Fakat insanların çoğu bilmezler.”²⁹

Haşr, kıyamet gününde diriltilecek olan mükelleflerin hesaba çekilmek üzere bir araya toplanması anlamında bir terimdir. Sözlükte “bir topluluğu bulunduğu yerden zor kullanarak çıkarıp bir meydanda toplamak” mânasına gelen haşr kelimesi, kıyamet gününde yeniden diriltilen (ba’s) tüm yaratılmışların hesaba çekilmek üzere bir yere sevk edilip orada toplanmasını ifade eder. Toplanılacak alana mahşer, mevkiif veya arasât denir. Buna göre haşir, kıyamet halleri arasında ba’s tan sonra ikinci aşamayı oluşturur.³⁰

Yüce Allah(c.c) Kuran-ı Kerimde şu şekilde buyurur; “Andolsun, ölmeniz de öldürülmeniz de Allah’ın huzurunda toplanacaksınız.”³¹, “... huzurunda toplanacağımız Allah’a karşı gelmekten sakının.”³²

Sözlükte “saymak, hesap etmek”, ayrıca mufâale babından olmak üzere “hesaba çekmek” manasında mastar olan **hesap** (hisâb) kelimesi “sayma, sayım” anlamında isim şeklinde de kullanılır. Terim olarak insanların mahşer günü insanların tüm hayatları boyunca yaptıkları amellerden hesaba çekilecekleri âhret safhalarından birini ifade eder.³³

İnsan, Yüce Allah’ın her şeyi hizmetine verdiği en değerli varlıktır. Öyleyse insan yalnızca yaşayıp, eğlenip sonunda yok olmak için yaratılmamıştır. Elbette insanlar sebepsiz yaratılmamıştır. Bir yaratılış amacı vardır. İnsanlar kendilerine verilen hayat ve dünya nimetlerinden elbette hesaba çekilecektir. Ömrünü nerede, nasıl tükettiği, kendisine verilen nimetleri hangi yolda kullandığı, Allahın emrine uyup uymadığı, bu dünyada yaptığı her şeyin hesabını mahşer günü Allah’ın huzurunda verecektir. Nitekim bu gerçek Kuranda şu şekilde ifade edilmektedir. “Kim zerre ağırlığınca bir iyilik yapmışsa onun karşılığını görecektir, kimde zerre ağırlığınca kötülük yapmışsa onun cezasını görecektir.”³⁴, “Allah herkese kazandığının

²⁸ Zilzal Suresi, 99/1-6

²⁹ Casiye Suresi, 45/26

³⁰ Toprak, Süleyman, DİA, Haşr Mad., TDV, c. 16,1997, s. 416

³¹ Al-i İmran Suresi, 3/158

³² Maide Suresi, 5/96

³³ Yüksel, Emrullah, DİA, Hesap Mad., c. 17,1998, s. 240

³⁴ Zilzal Suresi, 99/7-8

karşılığını vermek için böyle yapar. Şüphesiz Allah hesabı çabuk görendir.”³⁵, “İnsanların hesaba çekilmeleri yaklaştı. Hâlbuki onlar gaflet içinde yüz çevirmektedirler.”³⁶

Mizan, sözlükte “bir şeyin ağırlığını tahmin etmek, ölçüye vurmak, tartmak” anlamındaki vezn kökünden türemiş bir isim olan mîzân “tartı aleti, tartmada kullanılan ağırlık; adalet” anlamlarına gelir. Mîzânın kuranda ve peygamber efendimizin hadislerinde kullanıldığı şekilde terimleşen anlamı ise âhîret hayatının belli bir aşamasında insanların, sorguya çekilmelerinin tamamlayıcı bir işlemi olarak, mükâfat veya cezayı gerektiren fiillerin kemiyet açısından değerlendirilmesi şeklinde belirginleşmiştir.³⁷

1.3. CENNET-CEHENNEM KAVRAMLARI

Cennet “örtmek, gizlemek” anlamındaki cenn kökünden isim olup “bitki ve ağaçları ile toprağı örten bahçe” anlamına gelmektedir. Âhîret hayatında inananların sonsuza kadar yaşayacakları yer olan mekânın bu şekilde isimlendirilmesinin sebebi, görünümü itibari ile dünya bahçelerine benzetilmesidir. Bütün dinî inanışlara göre müminlerin ölümden veya kıyametin kopmasından sonra sonsuz mutluluk içinde yaşayacakları yerdir.³⁸

Cennetle ilgili olarak Ebu Hureyreden şöyle rivayet edilmiştir: “ Rasulullah (sav): cennete girecek olan topluluğun ilk bölümünün şekilleri mehtaplı gecede ay gibi olacaktır. Onlar cennette tükürük, balgam çıkarmazlar. Sümkürmez, büyük- küçük abdest bozmazlar. Onların cennette kullandıkları eşyaları altındandır. Tarakları ise altın ve gümüştendir. Buhurdanlıklarındaki tütsüleri ödağacı kokusu misktir. Her birinin güzellik ve letafetten adeta baldırlarının iliği görülebilen iki hanımı vardır. Cennetliklerin arasında anlaşmazlık ve düşmanlık bulunmaz. Kalpleri tek bir kalp olarak sabah akşam Allah’ı tespih ederler” buyurdu demiştir.³⁹

Cennet, Allah’ın sevdiği iyi kulları için hazırladığı sonsuz bir mükâfat yurdu. Kulakların duymadığı, gözlerin görmediği, akla-hayale gelmeyen nimetlerle doludur. Dünyanın en güzel binlerce yılı bile cennetin bir anına bile değmez. Cennetin anahtarı imandır. İmanı olduğu halde kulluk görevinde kusur işleyen, insanlara kötülük yapan kimseler cehennemde cezalarını çektikten sonra cennete gireceklerdir. Cennet gökleri ve yeri kaplayacak kadar geniştir. İçinde çeşit-çeşit ırmak ve çağlayanlar vardır. Zümrüt gibi

³⁵ İbrahim Suresi, 14/51

³⁶ Enbiya Suresi, 21/1

³⁷ Toprak, Süleyman, DİA., Mizan Mad., TDV, c. 30, 2005, s. 211.

³⁸ Şahin, M.Süreyya, DİA., Cennet Mad., TDV, c. 7, 1993, s. 374.

³⁹ Kocaer, Abdullah Feyzi, age, Yarattığı Böl.(1373), s. 474

yeşilliklerle dolu bahçeleri vardır. Cennetlikler sonsuza kadar genç ve dinç olarak nimetler içinde yüzecekler, canlarının her istediğine ulaşacaklardır.⁴⁰

Cehennem ise Allah'ı inkâr etmiş, dünya üzerinde Allah'ın emirlerine riayet etmemiş kâfir ve münafıklar için hazırlanmış ceza yeridir. Dünya üzerinde iman etmiş ancak günah işleyen ve günahları affedilmeyen günahkâr insanlar da belirli bir süre cehennemde ceza çekeceklerdir.

“Hz. Ebu Hureyre (r.a) anlatıyor: "Rasûlullah aleyhissalâtu vesselâm: "Yaktığınız ateş var ya, bu, cehennem ateşinin yetmiş cüzünden bir cüzdür!" buyurmuştu. (Yanıdakiler): "Zaten bu ateş, vallahi (asileri cezalandırmaya âhirette) yeterliydi" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm: "Cehennem ateşi öbürüne altmış dokuz kat üstün kılındı. Her bir kat'ın harareti, bunun mislindedir."⁴¹ , Allah Teâlâ hazretleri ferman etti ki: "Ben Azimu'ş-Şan, salih kullarım için gözlerin görmediği, kulakların işitmediği ve insanın hayal ve hatırından hiç geçmeyen nimetler hazırladım."⁴² Başka bir hadiste “Ebu Hüreyre (r.a) anlatır: “halk: “ey Allah'ın Resulü, kıyamet günü Rabbimizi görecek miyiz?” dedi. (Peygamber) “mehtaplı bir gecede hiçbir engel yokken ay hakkında şüpheye düşer misiniz?” dedi. (Halk) “hayır” dediler. Peygamber: “Hiçbir engel yokken güneş hakkında şüpheye düşer misiniz?” dedi. “hayır” dediler. Rasulullah: “Siz Allah'ı işte böyle kesinlikle görürsünüz. İnsanlar kıyamet günü toplanır arkasından Allah: “Kim dünyada hangi şeye kulluk ettiyse ona tabi olsun.” buyurur. Onlardan kimisi güneşe tabi olur, kimisi aya tabi olur, kimileri de tağutlara (sapıklık öncülerine, Allah'a kulluktan alıkoyanlara) tabi olurlar. Bu ümmet, münafıkları da içinde olduğu halde öylece kalır. Allah (tanıdıklarından başka bir şekilde) onlara gelir ve: “Ben sizin Rabb'inizim” buyurur. Onlar da: “Rabb'imiz gelene kadar bizim yerimiz burasıdır. Rabb'imiz geldiğinde biz Onu tanırız (sen bizim Rabb'imiz değilsin) derler. Derken Allah onlara (gerçekten) gelir ve: “Ben sizin Rabb'inizim” buyurur. Onlar da: “Evet sen bizim Rabb'imizsin”derler. Allah onları çağırır sonra da cehennemın ortasına sırat köprüsü kurulur, köprüden ümmetiyle geçen peygamberlerin ilki ben olurum. O gün peygamberlerden başka hiçbir kimse konuşamaz. Peygamberlerin konuşması da: Allah'ım selamet ver, selamet ver” şeklinde olacaktır. Cehennemde çengeller vardır, aynen sadan dikenini gibi...sadan dikenini gördünüz mü?”. buyurdu. Ashab: “Evet” dedi: “İşte o çengeller aynen sadan dikenini gibidir. (Sadan dikenini, Arabistan'da yetişen, hurma dikenini de denilen, demir dikenine benzer dikenli bir bitkidir.) Ancak, çengellerin büyüklüğünün ölçüsünü Allah'tan başkası bilemez, bu çengeller amellerine göre insanlardan bir parça koparacak,

⁴⁰ Haris el- Muhasibi, *Farzet ki Öldün*, (Terc: Abdülaziz HATİP), Polen Yay., İstanbul, 2006, s.12

⁴¹ Kocaer, Abdullah Feyzi, age. Yaratılış Böl.(1381), s. 476

⁴² Buhari, Bed'ü'l-Halk, 8, Tevhid 35; Müslim, Cennet, 2; Tirmizi, Tefsir, (3195)

onlardan kimisi ameli nedeniyle yok olacak, kimisi de hardal tanesi kadar kalacak sonunda kurtulacak. Bunların sonunda Allah cehennemliklerden dilediğine rahmet murat ettiği zaman meleklerle: “Allah’a kulluk etmiş olanları çıkarın” diye emreder. Onları secdelerinin izlerinden tanıyarak kendilerini hemen çıkarırlar. Allah ateşe secdelerin izini yemesini haram kılmıştı onlar cehennemden çıkarlar. Secdelerin izi dışında ateş Ademoğlu’nun her şeyini yer. Bu nedenle kavrulmuş, kapkara olarak cehennemden çıkarlar. Arkasından üzerlerine hayat suyu dökülür. Sonunda bunlar sel suyunun biriktirdiği toprakta açan çiçek tohumu gibi hemen yetişip bitivereceklerdir. Sonra Allah, kulları arasındaki yargılamasını bitirecektir. Bu sırada bir kimse cennetle cehennem arasında kalır. Bu kimse cennete giren en son cehennemlik olup yüzü cehennem yönüne dönüktür: “Ey Rabb’im, yüzümü cehennemden çevir, kokusu beni zehirleyip öldürdü, yalın ateşi de yakıp kavurdu” der. Allah: “Bu, senin dediğin yapılırsa bunun dışında isteyeceğin bir şey olur mu?” buyurur. Bu kimse: “İzzetine yemin olsun ki artık olmaz.” Diyerek dilediği yemin ve sözü Allah’a verir. Bunun üzerine Allah onun yüzünü cehennemden çevirir. Yüzünü cennete çevirdiğinde cennetin harikalığını görür. Allah’ın susmasını dilediği kadar susar, sonra da: “Ey Rabb’im beni cennetin kapısına yanaştır.” der. Bunun üzerine Allah: “İstemiş olduğun şeyden başka bir şey istemeyeceğine yemin ve söz vermemiş miydin?” buyurur. Bu kimse: “Ey Rabb’im yaratıklarının en kötü duruma düşmüş olanı olmayayım” der. Allah: “Bu istediğin verilse bundan başka bir isteyeceğin olur mu?” buyurur: “İzzetine yemin olsun ki başka bir şey istemem.” Diyerek dilediği yemin ve sözü Rabb’ine verir. Bunun üzerine onu cennetin kapısına yanaştırır. Cennetin kapısına vardığında, güzelliğini, içindeki sevinç ve neşeyi görür, ama Allah’ın susmasını dilediği kadar susar, sonunda: “Ey Rabb’im beni cennete koy” der. Allah: “Vay sana Ey Ademoğlu ne kadarda sözünden dönücüsün. Sana verilen şeyin dışında bir şey istemeyeceğine yemin ve söz vermemiş miydin?” buyurur. Bu kimse: “Ey Rabb’im, beni yarattıklarının en kötü duruma düşmüş olanı eyleme” der. Bunun üzerine Allah Azze ve Celle kendisine cennete girme izni verir: “Dilediğini iste” buyurur, o da dilediği şeyler tükenene kadar istekte bulunur. “şunu da, şunu da” buyurarak Rabb’i ona isteklerini hatırlatır. Sonunda tüm istekleri bittiğinde Allah Teala: “Sana bu isteklerinin yanında bir o kadarı daha verilmiştir.” buyurur.”⁴³

Hadislerde belirtildiği gibi cehennemde çok şiddetli bir ateş olacaktır. Oranın ateşi dünya ateşinin kat kat fazlasıdır. Orada insan vücudunu parçalayacak çengeller olacaktır. Cehennemin ortasında sırat köprüsü olacaktır. Her ümmet peygamberiyle birlikte bu köprüden

⁴³ Kocaer, Abdullah Feyzi, age, Ezan Böl.(462), s. 172

gececektir. Cennette ise bu dünya nimetlerinden kat kat üstün lezzetler olacaktır. İstenilen nimetlere Allah'ın izni ile kavuşulacaktır. En güzeli de orada Rabbimizi görmek olacaktır.

1.4. AHİRETE İMANIN ÖNEMİ

“Allah'ın bu dünyayı insanların emrine vermiştir ve yeryüzünde halifesi kıldığı insanı boş yere yaratmamıştır. Peki, ölüm gerçeği karşısında insanın durumu nedir? Kadın-erkek, genç-yaşlı, zengin-fakir her insan ölümü tatmaktadır. Ölüm bir yok oluşsa hayatın gayesi nedir? Eğer insan yaptıklarından sorumlu değilse hangi güç onu erdemli davranmaya teşvik edecektir? Güçlünün zayıfı ezdiği bu dünyada, mazlumun hakkı kimde sorulacaktır? İnsan yok olma korkusundan nasıl kurtulacaktır? İşte bütün bu sorulara cevap arayan insanın imdadına âhiret inancı yetişmektedir. Âhirete imanın insan hayatındaki önemi büyüktür. İnsanın dünya ve âhiret mutluluğu buna bağlıdır. Zira insanın yaratılış gayesini anlayabilmesi ancak âhiret inancı ile mümkündür. Bu sayede insan nereden geldiğini, niçin yaratıldığını ve ne olacağını öğrenir. Böylece hayatı anlam kazanır ve başıboşluktan kurtulur”.⁴⁴ Nitekim Kur'an-ı Kerim'de “Sizi boş yere yarattığımızı ve bize döndürülmeyeceğinizi mi sandınız?”⁴⁵ buyrulurken insanın boş yere yaratılmadığı söyleniyor; “Ben insanları ve cinleri ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.”⁴⁶ ayeti kerimesiyle de insanın yaratılış gayesi açıklanıyor.

Âhiret inancının sayısız faydaları vardır. Hayatta yangın, deprem, hastalık gibi çeşitli nedenlerle sevdiklerini kaybeden insanlar sevdiklerinin acısını âhiret inancı ile dindirirler. Ölümün bir son olmadığını bilen ve öbür dünyada sevdiklerine yeniden kavuşma ümidi insanlara sabır ve metanet verir. Her şeyden önce, insan için büyük bir teselli kaynağıdır. Doğan bir çocuk, anne karnından daha güzel bir dünyaya geldiğini bilseydi hiç ağlar mıydı? İşte, âhirete inanan kişide ölümlü olmayan sonsuz bir dünyaya doğuş olarak görür ve ölümden korkmaz. Askerliğini bitirip teskeresini alan asker sevinir. Çünkü ailesine, sevdiklerine ve memleketine, evine kavuşacaktır. İşte bu dünya hayatımız da bir askerlik süresi gibidir. Ölüm ise terhistir. Gerçek vatanımız olan cennete dönüştür. Âhirete göçmüş akraba, eş, dostlara kavuşmadır.⁴⁷ Kişi ölümle de barışıktır, ölümden korkmaz. Zira ölüm, kadının hamileliğine, ölüm sancısı doğum sancısına, canının çıkması da çocuğun doğumuna benzetilmiştir. Ölümü

⁴⁴ Bulut Medine B., “Kuran ve Sünnette Dirilme” Selçuk Üni., S.B.E., Y.L.T, s.1, 2008, Konya.

⁴⁵ Mü'minün Suresi, 23/115

⁴⁶ Zariyat Suresi, 51/56

⁴⁷ Haris el- Muhasibi, age, s.11

hayatın başka şartlardaki devamı, hakiki mutluluk ve Allah'a kavuşma olarak gördüklerinden sürekli bir iç huzura sahiptir.⁴⁸

Her ülkede yasalara uyan, vatandaşlık görevini yerine getiren dürüst vatandaşlar ödüllendirilir. Yasaları çiğneyen herkesin huzurunu kaçıran kötü kimseler ise cezalandırılır. Hırsızların, katillerin, dolandırıcıların serbestçe dolaştığı bir ülke düşünmek mümkün müdür. Orada huzurdan, adaletten söz edilebilir mi? İşte dünya da haksızlıklara uğramış ve hakkını alamamışların hakkını alacağı yer âhirettir. Bunu bilen insan huzur bulur. Yaratıcının adaletine sığınır.

Âhîret inancı, birey için olduğu kadar toplum içinde huzur ve mutluluk kaynağıdır. Âhîrete inanan kişi hem kendisiyle, hem toplumla barışıktır. Çünkü barış duygusu adaletin meyvesidir. Âhîrette hesap vereceğine inanan insan kolay-kolay kötülük yapmaz. Davranışlarına çeki-düzen verir. “Kim zerre ağırlığınca bir iyilik yapmışsa onun karşılığını görecektir, kimde zerre ağırlığınca kötülük yapmışsa onun cezasını görecektir.” Ayetini bilen insan başkalarına zulüm ve haksızlık yapmaktan sakınır. Kimseyi incitmez. Kimsenin hakkını yemez. Davranışlarına dikkat eder. İyi ve güzel davranışlar yapmaya çalışır. Böylece hem kendisi hem de toplum rahat ve huzurlu olur.

⁴⁸ Yeşil, Rukiye Yıldız, Âhîreti İnkâr Edenlerin Nitelikleri ve İnkâr Gereçekleri, Yayınlanmış Y.L.T, Sakarya Ün. SBE., s.31,2010

II. BÖLÜM

2.1. ORTAOKUL DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERS KİTAPLARINDA YER ALAN “AHİRET İNANCI” KONULARININ İNCELENMESİ

Bireyin bulunduğu toplumun kültürüne, örfüne sosyal ve kültürel hayatına uyum sağlamasına en etkili yardımcı olan elbette eğitim sistemleridir. Bireylerin yetişmesi kendisini ve çevresini tanıması, geliştirmesi topluma faydalı, üretken bir birey olması eğitimle sağlanabilir.

Eğitim sistemleri, öğretim programları, ders içerikleri, kaynak ve materyaller çağın getirdiği yeniliklere uygun, bireyin kendini geliştirmesine imkan veren, yeniliklere açık olması gerekir. Ülkemizde de cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze kadar eğitim programları geliştirme çalışmaları hızlı bir şekilde devam etmiştir.

Din eğitimi Osmanlı döneminde medreseler aracılığı ile yapılıyordu. 1924 yılında çıkarılan “Tevhidi Tedrisat” Kanunu ile medreseler kapatılmıştır. Bunun yerine çağın ihtiyaçlarına cevap verecek okullar açılmıştır. Din eğitimine yine bu okullarda devletin kontrolünde devam edilmiştir. Cumhuriyet döneminde ilkokullar için ilk defa 1924 yılında hazırlanan programda din derslerine “Kur’an-ı Kerim ve Din Dersleri” adıyla yer verilmiştir. 1980 öncesinde okullarda seçmeli Din Dersi, zorunlu Ahlak Bilgisi dersi verilmiştir. 1982 Anayasası ile okullarda Din Dersi zorunlu bir ders haline dönüştürülmüştür.

Ülkemizde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ilköğretim 4. sınıftan ortaöğretimin son sınıfına kadar 1982 Anayasasının 24. maddesi ve Milli Eğitim Temel Kanunu gereği zorunlu olarak okutulmaya başlanmıştır. 1982 yılında hazırlanan Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programı 2005 yılında değiştirilerek, M.E.B. Talim ve Terbiye Kurulunun 31.03.2005 tarih ve 16 sayılı kararı ile 2005-2006 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulamaya konulmuştur. Bu programda 2007 yılına kadar uygulanmış ve yine Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 28/12/2006 tarih ve 410 sayılı kararı ile “İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı” 2007–2008 öğretim yılından itibaren uygulanmak üzere değiştirilmiştir. Son olarak 2010 yılında Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 30/12/2010 tarih ve 328 sayılı kararı ile Din Öğretimi Genel Müdürlüğünün hazırladığı “İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4-8. sınıflar) Öğretim Programı” 2011-2012 öğretim yılından itibaren uygulanmak üzere yürürlüğe konmuştur.

30/03/2012 tarihinde kabul edilen 6287 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 4+4+4 eğitim sistemine geçilmiş, birinci 4 yıl temel eğitim (ilkokul), ikinci 4 yıl ortaokul, üçüncü 4 yıl lise olarak düzenlenmiştir. Bu kanuna göre ortaokul 5-6-7-8. sınıflardan oluşmaktadır.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi eğitimi Anayasamızın 24. Maddesinin 4. Fıkrasında “Din ve ahlâk eğitim ve öğretimi devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Din kültürü ve ahlâk öğretimi ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır. Bunun dışındaki din eğitim ve öğretimi ancak, kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanunî temsilcisinin talebine bağlıdır”. İfade edildiği şekliyle zorunlu bir derstir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ilk ve ortaokullarda haftada ikişer saat olmak üzere okutulmaktadır.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders müfredatı, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 30/12/2010 tarih ve 328 sayılı kararları ile 2011-2012 eğitim öğretim yılından itibaren uygulanmak üzere değiştirilmiştir.

Yenilenen eğitim müfredatına göre ders konuları öğrenme alanları altında sınıflandırılmıştır. Öğrenme alanları; aynı konunun ardışık eğitim basamaklarında genişletilerek verilmesini amaçlayan sınıf seviyelerine göre değişiklik ve aşamalık gösteren ilgili konuların bir arada verildiği bir yapıdır. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi “İnanç, İbadet, Hz. Muhammed, Kur'an ve Yorumu, Âhlak, Din ve Kültür”den oluşan altı öğrenme alanı üzerine yapılandırılmıştır.⁴⁹

İnanç, bir tanrıya, kutsallaştırılan bir varlığa veya bir dine gönülden inanma ve bağlanma anlamına gelmektedir. Kutsal bir varlığa inanma dinlerin esasını oluşturur. İslam düşüncesinde, bu inancın temel unsurları Allah'a, peygamberlerine, kitaplarına, meleklerine, âhirete iman ile kaza ve kaderden oluşur. Tevhit inancının, hiçbir zorlama olmaksızın gönülden benimsenmesi ve kesin bilgiye dayanması istenmektedir. “İnanç” öğrenme alanı, diğer öğrenme alanlarına göre dikey sıralamada ilk sırada gelmektedir. Bu öğrenme alanı, “Din ve Ahlak Hakkında Neler Biliyorum?, Allah İncisi, Peygamberlere ve İlahî Kitaplara İnanç, Melek ve Âhret İncisi, Kaza ve Kader” ünitelerinden oluşmaktadır.⁵⁰

Öğrencinin bu öğrenme alanından edineceği kazanımlar sonunda, yaptığı iyilik ve kötülüğün karşılığını mutlaka göreceğine ilişkin bir sorumluluk ve bilinçle hareket eden birey

⁴⁹ İlköğretim DİKAB (4,5,6,7,8.Sınıf) Öğretim Programı ve Klavuzu, Meb. Ankara, 2010, s.13

⁵⁰ İlköğretim DİKAB . age. s.14

olarak yetişmesi hedeflenmiştir. Ayrıca bireyin, güçlü bir inançla, insanlığını daha iyi gerçekleştirebilmesi, diğer inanç sahiplerine saygılı olması ve tevhit inancına mensubiyet şuurunu güçlendirmesi amaçlanmıştır.

Âhirete iman konusunun Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Müfredatında öğrenci kazanımları şu şekilde belirlenmiştir:

- 1- Âhret, kıyamet, yeniden dirilme gibi kavramların anlamlarını açıklar.
- 2- Hesap, mizan, cennet ve cehennem gibi kavramların anlamlarını açıklar.
- 3- Âhretin varlığını Kurandan örneklerle açıklar.
- 4- Allah'ın adil, merhametli ve affedici olması ile âhret inancı arasındaki ilişkiyi fark eder.
- 5- Âhret inancının bireyin hayatı anlamlandırmasına nasıl katkı sağladığının farkında olur.
- 6- İnsanın dünya hayatında yaptıklarının karşılığı olduğunu günlük hayattan örneklerle açıklayarak iyi davranışlarda bulunmaya, kötü davranışlardan sakınmaya istekli olur.⁵¹

Âhret İnancı konusuyla ilgili kazanımların gerçekleşmesi için 40+40+40+40 olmak üzere 160 dakikalık 4 ders saati, 2 hafta ayrılmıştır.

Âhret konusu ilk defa 7. Sınıf seviyesinde verilmektedir. Diğer sınıflarda ahiret konusu işlenmemektedir. Konu, 1. Ünite: Melek ve Âhret İnancı, 6.konu: Âhirete İman, 7. Kıyamet ve Yeniden Dirilme, 8. Dünya Hayatında Yapılanların Karşılığı: Âhret, konu başlıkları ile verilmiştir.

M.E.B'e bağlı okullarda okutulmasına izin verilen şu kitaplardaki ahiret inancı konuları incelendi. Abdurrahman YILMAZ tarafından hazırlanan ve Tutku Yayıncılık tarafından yayınlanan, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun 31.05.2013 tarih ve 44 sayılı kararı ile 2014–2015 öğretim yılından başlayarak 5 yıl süreyle ders kitabı olarak kabul edilen İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 7 Ders kitabı, Komisyon tarafından hazırlanan ve MEB Yayınlarından çıkan, Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulunun 29.06.2012 gün ve sayılı kararı ile ders kitabı olarak kabul edilen İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 7 Ders kitabı, Mustafa ÜNAL tarafından yazılan ve Doku Yayıncılık tarafından

⁵¹ Yılmaz, Abdurrahman, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 7 Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Tutku yay, Ankara, s.40, 2014

yayınlanan, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun 29.11.2013 tarih ve 195 sayılı kararı ile 2014–2015 öğretim yılından başlayarak 5(beş) yıl süreyle ders kitabı olarak kabul edilen İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 7 Ders kitaplarında yer alan ahiret inancı konuları incelendi.

Öncelikle incelemiş olduğumuz Tutku Yayınları, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 7 ders kitabında; İslamiyette yer alan başlıca inanç esaslarından biri âhirete iman olduğu vurgulanmış, Kur'an-ı Kerim'de, "Onlar sana indirilene de senden önce indirilene de iman ederler; âhiret gününe de kesinkes inanırlar."⁵² Ayetiyle bu gerçek pekiştirilmiştir. İslam dinine göre dünya hayatının kısa ve geçici olduğu anlatılmaya çalışılmış, "Her canlı ölümü tadacaktır..."⁵³ ayetiyle de her insan doğup, büyüüp, belli bir ömür yaşadıktan sonra öleceği gerçeği anlatılmıştır. Ölümün canlılar için kaçınılmaz bir son olduğu, ne kadar yaşarsa yaşasın her insanın bir gün hayata veda edeceği vurgulanmış, insanın dünyadaki yaşama süresine ömür; hayatın bitip dünyadan ayrılma vaktine ise ecel dendiği ifade edilmiştir.

İslam inancına göre ölümün bir yok oluş olmadığı, Yüce Allah'ın dünya hayatı bittikten, sonra insanları başka bir âlemde yeniden dirilteceği, bu dünyanın bir imtihan yeri olduğu, her insanın dünyada yaptıklarından hesaba çekileceği, iyilik yapanlar mükâfatlandırılarak cennete, kötülük yapanlar ise cezalandırılarak cehenneme gideceği ve burada yaşayacağı sonsuz hayata âhiret hayatı denildiği ifade edilmiştir.

Her müslümanın ölümden sonra dirilişin gerçekleşeceğinin farkında olması, kendine ve topluma faydalı olacak güzel işler yapması, ölümün bir yok oluş olarak görülmemesi tavsiye edilmiştir. Âhirete yeniden dirileceğini bilmenin insanın ölüm korkusunu yenmesine de katkıda bulunacağı, ona ümit, huzur ve güven vereceği, bu inanca sahip olan kişilerin kötülüklerden kaçınmaya, güzel davranışlarda bulunmaya her zaman özen göstereceği vurgulanmıştır. Bir gün dünya hayatının bütünüyle sona ereceğine, kıyametin kopacağına dikkat çekilmiştir. Kıyametin İsrâfil adlı meleğin sura üflemesi ile kopacağı ve bütün insanların öleceği ifade edilmiştir. Kıyametin kopması ile ilgili şu ayet verilmiştir. "Sûra üflenince... göklerde ve yerde ne varsa hepsi ölecektir. Sonra ona bir daha üflenince bir de ne göresin, onlar ayağa kalkmış bakışıyorlar."⁵⁴

⁵² Bakara Suresi, 2/4

⁵³ Ankebut Suresi, 29/57

⁵⁴ Zümer Suresi, 39/68

Dünya hayatından sonra yaşamış olan bütün insanlar yeniden diriltileceği, mahşerde toplanacakları, orada insanların dünya hayatında yaptıklarından hesaba çekilecekleri, orada herkese dünyada yaptığı her türlü iyilik ve kötülüklerin yazılı olduğu amel defterleri verileceği, yapılan işlerin, mizan denilen bir alette tartılacağı bilgisi verilmiştir. Buna göre inanıp ibadet edenler, salih amel (güzel iş) işleyenler, iyilikleri fazla gelenler cennetle ödüllendirilecektir. Allah'ı inkâr edenler, zalimler ve haksızlık yapanlar ise cehennemde ceza çekeceklerdir.

Kur'an-ı Kerimden, çeşitli örnekler verilerek yeniden dirilişin mutlaka gerçekleşeceği açıklanmaya çalışılmıştır. Bu konuda yağmurun yağması, bitkilerin yeşermesi, bir süre sonra yaprakların sararması, doğadaki yeşilliğin, canlılığın sona ermesi gibi örnekler üzerinde düşünülmesini istemiştir. Doğadaki canlanmayı yeniden dirilişle mukayese eder.(Rûm suresi, 19. ayet; Hac suresi, 5. ayet.) Hatta insanın kendi bedeninden bile somut örnekler vererek yeniden dirilişin mutlaka gerçekleşeceğini vurgular. Kıyamet suresinde bu konuyla ilgili olarak “İnsan kendisinin kemiklerini bir araya toplayamayacağımızı mı sanır? Evet, bizim onun parmak uçlarını bile eski hâline getirmeye gücümüz yeter.”⁵⁵ ayetleri ile konu güçlendirilmiştir. “Sana kıyametin ne zaman gelip çatacağını soruyorlar. De ki: Onun ilmi ancak Rabb'imnin katındadır. Onun vaktini ondan başkası açıklayamaz...”⁵⁶ mealindeki ayet verilerek kıyametin kopuş zamanının bilgisi Allah katında olduğu belirtilmiştir.

Kitapta insanın sorumluluğundan bahsedilmiş, Allah'ın insanları akıl ve irade sahibi, özgür varlıklar olarak yarattığı, akıllı her insanın iyiyi kötüyü, doğruyu yanlış ayırt edebileceği, bu nedenle her insanın yaptıklarından veya yapması gerekip de yapmadıklarından sorumlu olduğu belirtilmiştir. İnsanın sorumlulukları olarak, Yüce Allah'a inanıp ibadet etmek, namaz kılmak, oruç tutmak, zekât vermek, fakirlere yardım etmek, yalan söylememek, hile yapmamak, haksızlık etmemek, kendisine ve ailesine zarar verecek içki, kumar, uyuşturucu vb. kötü alışkanlıklardan uzak durmak, başkalarına iftira atmamak, yalancı şahitlik yapmamak, insanlara zulmetmemek, yetimlerin, kimsesizlerin hakkını yememek gibi sorumluluklarının olduğu açıklanmıştır. Dünyada yapılan iyilik ve kötülüklerin karşılığının görüleceği şu ayetlerle desteklenmiştir. “Artık kim zerre ağırlığınca bir hayır işlerse onun mükâfatını görecektir. Kim de zerre ağırlığınca bir kötülük işlerse onun cezasını görecektir.”⁵⁷, “(Lokman öğütlerine şöyle devam etti) Yavrum! Şüphesiz yapılan iş bir hardal

⁵⁵ Kıyâme Suresi, 75/ 3 - 4

⁵⁶ A'râf, Suresi, 7/ 187

⁵⁷ Zilzâl Suresi, 99/ 7 - 8

tanesi ağırlığında olsa, bir kayanın içinde yahut göklerde ya da yerin içinde bile olsa, Allah onu çıkarır getirir. Çünkü Allah en gizli şeyleri bilendir, (her şeyden) hakkıyla haberdar olandır.”⁵⁸

Yüce Allah’ın hem adaletli hem de son derece merhametli olduğunu, her insan yaptığı kötülükten, işlediği günahtan kendisinin sorumlu olduğu, âhirette herkese adaletli bir şekilde davranacağı, orada hiç kimseye haksızlık yapılmayacağı, tövbe eden, kendisinden bağışlanma dileyen kullarını Allah’ın affedeceği, bu nedenle insanların ümitsizliğe kapılmaması gerektiği şu ayetlerle anlatılmıştır. “Şüphesiz ki Allah zerre kadar haksızlık etmez (Kulun yaptığı iş eğer bir kötülük ise onun cezasını adaletle verir). İyilik olursa onu katlar, kendinden de büyük mükâfat verir.”⁵⁹, “De ki: Ey kendi nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım! Allah’ın rahmetinden ümit kesmeyin! Çünkü Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki o, çok bağışlayan, çok esirgeyendir.”⁶⁰ “Rabb’inizden bağışlanma dileyin; sonra ona tövbe edin. Muhakkak ki Rabb’im çok merhametlidir, çok sevendir.”⁶¹

Konu, her müslümanın dinî ve ahlaki ilkelere uyması, Allah’a inanıp ibadet etmesi, hem kendine hem de başkalarına faydalı olacak güzel işler yapması, Yüce Allah’ın, yapılan iyiliklerin karşılığını âhirette vereceğini, inananları ödüllendireceğini bilerek hareket etmesi tavsiye edilerek son bulmuştur.⁶²

Meb tarafından yayınlanan ders kitabında ahiret konuları 1. Ünite Melek ve Ahiret İnancı altında 6. konu: Ahirete İman, 7.konu Kıyamet ve Yeniden Dirilme, 8. konu: Dünya Hayatında Yapılanların Karşılığı: Ahiret başlıkları altında verilmiştir. Öncelikle üniteye hazırlık altında öğrencilerin, “Melek, şeytan, ahiret, kıyamet, mizan, cennet ve cehennem” kavramlarının anlamlarını araştırmaları istenmiş, “Dünyada ne ekersen ahirette onu biçersin.” sözünü açıklayan kısa bir yazı yazmaları istenmiş, Allah’ın “Adil, Rahmân ve Rahîm” isimlerinin anlamlarını öğrenerek defterlerine yazarak gelmeleri istenerek konu hakkında ön bilgi edinilmesi amaçlanmıştır.

“Ölüm yok olmak değil, yeni bir hayatın başlangıcıdır.” Sözü öğrencilere yöneltilerek beyin fırtınası yapılması amaçlanmış sonrasında ölüm ve sonrası açıklanmıştır. Konu bir tohumun filizlenmesini ve mezarlık resmin gösteren bir resimle görselleştirilmiş, ölüm ve yeniden dirilmeye dikkat çekilmiştir. “Her canlı ölümü tadacaktır...”, “Dünya hayatı bir oyun

⁵⁸ Lokmân Suresi, 31/ 16

⁵⁹ Nisâ Suresi, 4/40

⁶⁰ Zümer Suresi, 39/53

⁶¹ Hüd Suresi, 11/90

⁶² Yılmaz, Abdurrahman, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 7 Ders Kitabı*, Tutku Yay., 2014, Ankara, s.19-24

ve eğlenceden başka bir şey değildir. Sorumluluk sahibi olanlar için ahiret yurdu muhakkak ki daha hayırlıdır. Hâlâ akıl erdirmiyor musunuz? ayeti, “İnsanların en akıllısı, ölümü unutmayan ve ona hazırlıklı olan kimsedir.” Hadisi ve Hz. Ali’nin “Ey insanlar! Dünya geçici ev, ahiret ise kalıcı yurttur. Geçici evinizden kalıcı yurdunuza azık alın. Bedeniniz dünyadan çıkmadan önce, kalbinizi dünyadan çıkarın. Dünyada imtihan ediliyorsunuz. Oysa dünyadan başka bir yer için yaratıldınız. Bir kimse öldüğünde insanlar; ‘Ne miras bıraktı?’ derler. Melekler ise ‘Ahirete ne gönderdi?’ diye sorarlar.” Sözü verilmiş ve konu ayet, hadis ve sahabeden örnekler verilerek anlatılmaya çalışılmıştır.

Kitapta ilk önce ahiret inancı ölüm gerçeği anlatılarak konuya başlanmış, her insanın mutlaka öleceği belirtilmiştir. “Her canlı ölümü tadacaktır...”⁶³ ayeti ile bu gerçek pekiştirilmiştir.

Ahiret inancının, insanı yok olma korkusundan kurtaracağı ifade edilmiştir. Peygamber efendimizin “İnsanların en akıllısı, ölümü unutmayan ve ona hazırlıklı olan kimsedir.”⁶⁴ Hadisi verilerek ölüme hazırlık yapılması tavsiye edilmiştir.

Ahirete inanmak, İslam inanç esaslarından biri olduğu vurgulanmış, ölümden sonra dünyada yaptıklarımızdan sorgulanacağımız ve yaptıklarımızın karşılığını alacağımız anlatılmıştır. Dünya hayatının geçici, ahiretin ise ebedî olduğu vurgulanmıştır. “Dünya hayatı bir oyun ve eğlenceden başka bir şey değildir. Sorumluluk sahibi olanlar için ahiret yurdu muhakkak ki daha hayırlıdır. Hâlâ akıl erdirmiyor musunuz?”⁶⁵ ayeti ile konu pekiştirilmiştir.

Ahiretin varlığı Allah’ın adalet sıfatının bir gereği olduğu, insanların başı boş yaratılmadığı ve bazı sorumlulukları olduğu, bu sorumluluklarından bir karşılığı olacağı ve mutlaka yaptıklarından hesaba çekileceği anlatılmıştır. “Allah’ın sana verdiğinden (onun yolunda harcayarak) ahiret yurdunu iste ama dünyadan da nasibini unutma...”⁶⁶ ayeti ile de dünya ve ahiret dengesinin kurulmasından bahsedilmiştir.

Dünya hayatının son bulmasına ve dünyada ki her şeyin yok olmasına kıyamet dendiği, kıyametin İsrail meleğinin sür’a üflemesi ile kopacağı ve ikinci üfleme ile yeniden dirilme başlayacağı ifade edilmiştir. Kuran-ı kerimden de şu ayet örnek verilmiştir; “Sûra üflenince Allah’ın diledikleri müstesna olmak üzere göklerde ve yerde ne varsa hepsi ölecektir. Sonra ona bir daha üflenince bir de ne görürsün, onlar ayağa kalkmış bakıyorlar!”⁶⁷

Ölümden sonra dirilme de şu ayetle pekiştirilerek anlatılmıştır. “Kendi yaratılışını unutarak bize karşı örnek getirmeye kalkışıyor ve ‘Şu çürümüş kemikleri kim diriltecek?’

⁶³ Âl-i İmrân Suresi, 3/185

⁶⁴ İbn Mace, Zühd, 31

⁶⁵ En’âm Suresi, 6/32

⁶⁶ Kasas Suresi 28/77

⁶⁷ Zümer Suresi, 39/68

diyor. De ki: Onları ilk defa yaratmış olan diriltecek. O herşeyi hakkıyla bilen yaratıcıdır. Yeşil ağaçtan sizin için ateş çıkaran odur. İşte siz ateşi ondan yakıyorsunuz. Gökleri ve yeri yaratan, onların benzerlerini yaratmaya kadir değil midir? Evet! Elbette kadirdir. Çünkü o, her türlü yaratmayı gayet iyi bilir. Bir şey yaratmak istediği zaman onun yaptığı sadece ‘Ol!’ demekten ibarettir. Hemen oluverir.”⁶⁸

Ölüm ve dirilme konusunda Gökhan EVLİYAOĞLU tarafından yazılan “Bir filmi geriye alınca” hikayesi anlatılmış ve ölüm ve dirilmenin nasıl gerçekleşeceği somutlaştırılarak anlatılmaya çalışılmıştır.

İnsanlar ahirette yeniden dirildikten sonra dünyada yaptıklarından hesaba çekilecektir. Kim küçük bir hayır işlemişse onun karşılığını alır. Kim de küçük bir kötülük işlemişse onun karşılığını alır.”⁶⁹ Ayeti ve “dünya ahiretin tarlasıdır” hadisleri ile dünyada yaptığımız her davranışın ahirette bir karşılığının olacağı anlatılmıştır.

Konu içerisinde “mahşer”, “haşr”, “hesap”, “amel defteri” kavramları açıklanmıştır. Ahirette insanların bütün davranışlarının mizan adı verilen adalet terazisinde tartılacağı, neticesinde iyilikleri fazla olanların cennete gidecekleri, kötülükleri fazla olanların ve Allah’a ve ahiret gününe inanmayanların cehenneme gidecekleri, ancak inançlı olup da kötülükleri fazla olanlar cezalarını çektikten sonra cennete gideceği ifade edilmiştir.

Allah’ın kullarına karşı çok merhametli olduğu ve kullarını sevip affedeceği, iyilik yapanları mükâfatlandırıp, kötülük yapanlara tövbe etme fırsatı vereceği, Tövbe etmeyen kötülüğünde ısrar edenleri ise kötülüğü oranında cezalandıracağı ifade edilmiştir.

Ahirete imanın faydalarından bahsedilmiş; ahirete iman sayesinde insanların kötülüklerden kaçınacağı, yaptığı bütün hareketlerde sorumluluk sahibi bir varlık olarak hareket edeceği, hem bu dünyada huzurlu ve mutlu olacağı hem de ahirette huzurlu mutlu olacağı, ahretin bu dünyada kazanılacağı, ahiret inancının kişide sorumluluk, haya ve vicdan duygularını geliştirdiği, insanın anlam arayışına cevap verdiği anlatılmıştır.⁷⁰

Son incelediğimiz ders kitabı Mustafa ÜNAL tarafından yazılan ve Doku Yayıncılık tarafından basılan İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 7 Ders kitabı olmuştur. Bu kitap Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun 29.11.2013 tarih ve 195 sayılı kararı ile 2014–2015 öğretim yılından başlayarak 5(beş) yıl süreyle ders kitabı olarak kabul edilmiştir.

Kitapta konuya başlamadan önce öğrencilerden; Hesap, mizan, cennet, cehennem kavramlarının anlamlarını araştırıp gelmeleri talep edilerek konuya ön hazırlık yapmaktadır. Tüm insanların doğup büyüüp belli bir süre yaşadıkten sonra öleceği, İslam inancına göre

⁶⁸ Yâsîn Suresi, 36/78-82

⁶⁹ Zilzâl Suresi, 99/7, 8

⁷⁰ Komisyon, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 7 Ders Kitabı*, Devlet Kitapları 3.baskı, 2015, s.24-34

kıyametin kopacağı ve insanların yeniden diriltileceği, mahşerde toplanıp hesap verileceği ve böylece ahiret hayatının başlayacağı ifade edilmiştir.

Ahirete inanmanın İslam'ın temel ilkelerinden birisi olduğu söylenmiş ve ahiretin varlığı şu ayetlerle anlatılmaya çalışılmıştır; "... Allah'a ve ahiret gününe inananlar varya; işte onlara pek yakın da büyük mükâfat vereceğiz."⁷¹ İnsanın ölümü ve yeniden dirilme konusu, Gökleri ve yeri yaratan, bunları yaratmakla yorulmayan Allah'ın, ölüleri diriltmeye de gücünün yeteceğini düşünmezler mi? Evet o, her şeye kadirdir."⁷², "İnsan, kendisinin kemiklerini bir araya toplayamayacağımızı mı sanır? Evet, bizim, onun parmak uçlarını bile aynen eski hâline getirmeye gücümüz yeter."⁷³ Ayetleri örnek verilerek anlatılmıştır. Ölüm ve yeniden dirilme Ölülerin dirilmesi, kıştan sonra yeryüzünde bitkilerin yeşermesine benzetilmektedir: "Rüzgârları gönderip de bulutu harekete geçiren Allah'tır. Biz, onu ölü bir bölgeye göndeririz de ölümünden sonra toprağa onunla hayat veririz. Ölülerin yeniden dirilmesi de böyle olacaktır."⁷⁴ konusu sonunda kabristan resmi verilerek konu somutlaştırılmaya çalışılmıştır.

Ahirette her insanın dünyada yaptığı davranışlardan hesaba çekileceği, iyi ve güzel davranışların ödüllendirileceği, kötü davranışların ise cezalandırılacağı söylenmiştir. Hesaba çekilirken insanın bu dünyada yaptıklarının kayıt edildiği amel defterinin açılacağından bahsedilmiş, Allah'ın kullarına karşı adil ve merhametli olduğu vurgulanmış, kullarının tövbelerini kabul edeceğini ifade edilmiştir. Hesapta sevapları ağır gelenler cennete, günahları ağır gelen ve affedilmeyenler ise cehenneme gideceği söylenmiştir. Cennetin bir ödül yeri, cehennem ise ceza yeri olduğu ifade edilmiştir.

Ahirete inanmanın yaralarından bahsedilmiş; insanın ahirete iman sayesinde dünya hayatını anlamlandırabildiği, kişinin davranışlarını iyi yönde etkileyerek iyi ve güzel davranışlar yapmaya, kötü davranışlardan ise uzak durmaya yönelttiği, ölüm korkusunu yenmesine yardım ettiği ve dünya hayatında daha huzurlu ve mutlu bir hayat yaşamasına katkı sağladığı ifade edilmiştir.

Yüce Allah'ın, insanlara, kendisine inanıp ibadet etmesini, kötülüklerden kaçınmasını, annesine ve babasına iyi davranmasını, yoksullara yardım etmesini, yetim ve öksüzleri korumasını emrettiği hatırlatılmış, temizliğe önem vermesini, doğruyu söylemesini, dürüst davranmasını, kul hakkını gözetmesini öğütlemiştir. Yüce Allah'a ibadet etmeli, anne ve babamıza iyi davranmalı, onların öğütlerini yerine getirmemiz, hasta olanları, akrabalarımızı,

⁷¹ Nisâ Suresi, 4/162

⁷² Ahkâf Suresi, 46/33

⁷³ Kıyâmet Suresi, 75/3, 4

⁷⁴ Fâtır Suresi, 35/9

komşularımızı ziyaret ederek hatırlarını sormamız, yoksul olan arkadaşlarımızın ihtiyaçlarını karşılamalarına katkı da bulunmaya çalışmamız, yaşlı ve güçsüz insanlara işlerinde yardımcı olmamız, ailemiz, milletimiz, ülkemiz için yararlı işler yapmamız, kötülüklerden kaçınmamız, güzel ahlaklı olmaya çalışmamız, Rabb'imizin yasak ettiği bir davranışlarda bulunursak pişmanlık duyup tövbe etmemiz tavsiye edilmiştir.⁷⁵

Sonuç olarak incelemiş olduğumuz üç ders kitabını karşılaştıracak olursak; tutku yayınlarının kitabında ahiret inancı için 6 sayfa ayrılmıştır. 6 resim ve 1 şiirden faydalanılmıştır. 3 etkinlik yapılmıştır. Ahiret inancının İslam Dininin temel inanç esaslarından birisi olduğu vurgulanmış, ahiretin varlığı 12 ayet kullanılarak anlatılmış, her insanın mutlaka öleceği öbür dünyada diriltileceği ve bu dünyada yaptıklarında hesaba çekileceği, cennet- cehennem kavramları anlatılmıştır. Meb yayınlarının kitabında ahiret inancının anlatımı için 10 sayfa ayrılmıştır. Anlatımı desteklemek için 15 ayet, 5 hadis ve 12 adet resim paylaşılmıştır. 1 şiir, 1 hikaye anlatılmış ve 1 adette kavram haritası yayınlanmıştır. Ahiret inancı gerekliliği, faydaları, insan davranışlarına etkileri, kıyamet, cennet-cehennem, hesap, ölüm, yeniden dirilme konularından bahsedilmiştir. Doku yayınlarının kitabında ise ahiret inancının anlatımına 8 sayfa ayrılmıştır. 28 adet ayetten yararlanılmıştır. 6 adet resim kullanılarak konu görselleştirilmeye çalışılmıştır. 1 adet şiir, 5 adet etkinlik yapılmıştır. Ahiret inancı konusunda, ahiret inancının gerekliliği, ölüm, mahşer, yeniden dirilme, amel defteri, hesap, cennet, cehennem kavramları açıklanmış, ahiret inancının faydaları örneklerle açıklanmıştır. İncelediğimiz üç kitapta ahiretle ilgili genel bilgileri vermektedir. Ancak kullanılan görseller, konuya ayrılan sayfa, detay ve kullanılan ayet ve hadisler, etkinlikler dikkate alındığında Meb yayınların kitabı daha ön plana çıkmaktadır.

⁷⁵ Ünal, Mustafa, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 7 Ders Kitabı*, Doku Yay., Ankara, 2015, S. 24-31

2.2 “AHİRET İNANCI ALGILARI” ARAŞTIRMA SONUÇLARININ İNCELENMESİ

Konumuzla ilgili araştırma, Karaman İl Merkezinde bulunan Yavuz Sultan Selim Ortaokulu, Cahit Zarifoğlu İmam Hatip Ortaokulu, Makbule Orman Ortaokullarında yapılmıştır. Anketimiz bu okullarda eğitim gören 7 ve 8. sınıf 120 öğrenciye uygulanmıştır. Anket ahiret inancı konusunun 7 ve 8. Sınıf öğrenciler tarafından işlenilmiş olması nedeni ile bu sınıf düzeyinde yapılmıştır. Araştırmamızla ilgili veriler ve analizleri aşağıdaki gibidir.

I. BÖLÜM KİŞİSEL BİLGİLER

Anketimize katılan 120 öğrencinin 65’i kız, 55’i ise erkektir. 7.sınıfta okuyan öğrenci sayısı 70, 8. sınıfta okuyan öğrenci sayısı ise 50 dir. Denek gurubumuzdan 38 kişi 12 yaşında, 59 kişi 13 yaşında, 23 kişi ise 14 yaşındadır. Okul, yaş ve cinsiyet dağılımları Tablo 1, 2 ve 3 te ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

Tablo 1:

Okul adı	Yavuz Sultan Selim Ortaokulu	Cinsiyet	(16) Kız	(22)Erkek	
Sınıf:	7	Yaş	12Yaş (17)	13Yaş (16)	14Yaş (5)
Okul adı	Cahit Zarifoğlu İHL Ortaokulu	Cinsiyet	(18) Kız	(14)Erkek	
Sınıf:	7	Yaş	12Yaş (21)	13Yaş (11)	14Yaş (-)
Okul adı	Makbule Orman Ortaokulu	Cinsiyet	(18) Kız	(7)Erkek	
Sınıf:	8	Yaş	12Yaş (-)	13Yaş (16)	14Yaş (9)
Okul adı	Yavuz Sultan Selim Ortaokulu	Cinsiyet	(13) Kız	(12)Erkek	
Sınıf:	8	Yaş	12Yaş (-)	13Yaş (16)	14Yaş (9)

Tablo 2:

Sınıf/ Cinsiyet	Kız	Erkek	Toplam
7.sınıf	34	36	70
8.sınıf	31	19	50
Toplam	65	55	120

Tablo 3:

Sınıf/Yaş	12 Yaş	13 Yaş	14 Yaş
7.sınıf	38	27	5
8.sınıf	-	32	18
Toplam	38	59	23

II. BÖLÜM

Tablo 4:

1	Âhîret konusunda bilginiz varmı?	(117) Evet	(0)Boş	(3) Hayır
---	----------------------------------	------------	--------	-----------

Anket sorularımızdan ilki “Âhîret konusunda bilginiz varmı?” sorusuna öğrencilerin % 98’i, 117 kişi, “evet”, %2’side, 3 kişi, “hayır” cevabı vermiştir. Görüldüğü gibi denek gurubumuzun yüksek bir oranda âhîret bilgisine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Hayır cevabı verenlerin soruyu görmediği, ya da anlayamadığı varsayılmaktadır. Normal şartlarda ailesinde ve çevresinde ahiretle ilgili bilgi almayan birisinin 7. Sınıfta mutlaka Ahiret inancı ile ilgili bilgilere ulaşması gerekir. İkinci sorunun cevaplarında bütün öğrencilerin ahiretle ilgili bilgilere sahip olduğu da görülmektedir.

Tablo 5:

2	Âhîretle ilgili bilgileri nereden öğrendiniz?	(93 kişi) Ailemden	(14 kişi) Arkadaşlarımdan	(90 kişi) Okuldan/Dersten	(41 kişi) Diğer(Tv,Kurs..)
---	---	-----------------------	------------------------------	------------------------------	-------------------------------

Âhîretle ilgili bilgilerin nereden öğrenildiğinde bakıldığında yüksek bir oranda aileden (93 kişi), okuldan (90 kişi), tv veya kurslardan (41 kişi), arkadaşlardan (14 kişi) öğrendiğini belirtmiştir.

Çocuklar doğumla birlikte öğrenmeye başlar. Fiziksel, zihinsel gelişimine bağlı olarak öğrenme artar. Çocuklar 12 yaşına kadar somut öğrenme dönemindedir. Bu yaştan sonra soyut kavramları öğrenmeye başlar. Âhîret kavramı soyut bir kavramdır. Ancak çocukların nasıl meydana geldiği, ölen insanların ne olduğu nereye gittiği daha küçük yaşlardan itibaren merak konusudur. Çocukların âhîret hayatını anlayabilmesi için zihinsel gelişimini tamamlaması gerekmektedir. Ahiretle ilgili ilk bilgiler aileden alınmaktadır. Okul çağına gelindiğinde derslerle, arkadaş çevresiyle bu bilgiler öğrenilmektedir. Kuran kurslarında da elbette bu tür bilgiler verilmektedir. Anket verileri de bunu doğrulamaktadır.

Tablo 6:

Âhîrete inanır mısınız?	Evet	Boş	() Hayır
	113 kişi	7 kişi	-
	%94	%6	-

Anketimizin kişisel veriler bölümünün 3. Sorusu Âhirete inanır mısınız sorumuza % 94 oranında (113 kişi) evet cevabı verilmiştir. Anketimizde hayır diyenler olmamıştır. Ancak 7 kişi bu soruyu cevaplamamıştır. Muhtemelen bu soru gözden kaçırılmıştır. Sonraki cevaplar incelendiğinde tutarsızlık ortaya çıkmaktadır.

“Âhirete iman, insan davranışları için bir yön ve hedef belirler. İnsan ancak nereden geldiği ve sonuçta nereye gideceğinin bilgisine sahip olduğu ölçüde kendisine bir gaye ve hedef belirleyebilir. Âhîret inancı, henüz ulaşılmamış, ancak ulaşılmak istenen yüce amaçlara işaret ederek, insanı bu amaçlar üzerinde düşünmeye ve onları gerçekleştirme yolunda etkin olmaya yönlendirir. Dünya hayatını aşan, ölüm sonrasına yönelik hedefler göstererek, kişide güçlü bir amaçlılık duygusu yaratır ki, sağlam bir kimlik duygusunun gelişimi açısından bu son derece önemlidir. Âhîret inancının verdiği böyle bir amaçlılık duygu ve düşüncesinden uzak çoğu insanlar için hayat “boş ve anlamsız” dır.”⁷⁶

İslâm dininin temel inanç esaslarından birisi olan âhîret inancı her şeyden önce insanda sorumluluk duygusunu meydana getirir. Dünyada insan çeşitli zorluklarla haksızlıklarla mücadele eder. Bazen bunları ortadan kaldırmaya gücü yetmez. Sonucunda elem ve acı çeker. Bir gün adaletin tecellî edeceğine, iyiliğin mükâfatlandırılacağına, kötülüklerin ise cezalandırılacağına inanmak, insan için büyük bir teselli kaynağıdır. Yaşama sevincidir.

Âhirete inanmak insanda çeşitli değerlerin oluşmasını sağlar. Bu değerlerin başında Allah’a iman ve O’na hesap verme inancı gelir. Dünya ve içindekilere bakış açısı daima bu çerçevede olur. Bu bakış açısının sonucunda en büyük ve güzel duygulardan biri olan güzel Ahlak insanda meydana gelir. İnsana ve canlılara saygı duyar, dünya üzerinde kendisine verilen ödevleri ve sorumlulukları yerine getirir.

Âhirete inanmayan bir kişi Allah’ı tanımayı ve O’nun rızasına göre hareket etmeyi gereksiz bulur. Onun için ne Allah’ın emirlerine uymanın bir anlamı yoktur. Allah’ın kitapları ve peygamberleri aracılığıyla verdiği talimata uymasının da bir anlamı yoktur. Allah’ın var olup olmaması da bir anlam ifade etmez. Allaha inanması da beklenemez. Çünkü dünyadan sonra bir hayatı olmayacaktır. Dünyada zevk ve sefa içerisinde yaşamayı hedefler. Gününü kurtarma derindedir. İbadet gereksizdir. İyilik yapmak, dürüst bir insan olmak çok bir şey ifade etmez. Başkalarına zarar verse, yalan söylese bile onu cezalandıracak, endişeye sevk edecek bir kural yoktur. Böyle bir anlayışta hayatın hiç bir anlamı yoktur.

⁷⁶ Kavuştu, Mehmet, “*Kuran’da Âhîret Hayatı*”, Selçuk Üniversitesi S.B.E., Y.L.T, Konya, 2007, s.62

III. BÖLÜM “AHİRET İNANCI ALGILARI”

Soru 1: “Ölüm bir son değildir. Yeni bir hayatın başlangıcıdır.”

Tablo 7:

Ölüm bir son değildir. Yeni bir hayatın başlangıcıdır.	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
	104 kişi	11 kişi	3 kişi	1 kişi	1 kişi
	%86	%9	%2.5	%1.25	%1.25

İnsan dünya üzerinde sahip olduğu maldan, güzelliklerden, yakınlarından ve sevdiklerinden ölmek suretiyle ayrılmak istemez. Ancak sevdiği kişinin de âhirette yaşamaya devam edeceğine, öldükten sonra orada beraber olacaklarına, görüşebileceklerine inanması onun üzüntüsünü- kederini azaltır ve duygu çöküntüsünden onu kurtarır. Âhîret inancı, ölüm karşısında duyulan korku ve endişenin en iyi ilacıdır. İnsan bir taraftan ölümden kurtuluşun olmadığını bilir, fakat diğer taraftan da ölümsüz olma, ebedi olma arzusu içindedir.⁷⁷

İnsanlar için dünya cezbedici bir yerdir. Dünyanın geçici nimetleri insanları aldatır ve insanlar ölümü ve âhireti unuttur. Dünya malı edinme ve onu arttırma derdine düşer ve insanlar hiç ölmeyecekmiş gibi davranmaya başlarlar. Ya da ölüme inanır ama bağlandığı şeylerden ayrılma zor geldiği için kendini kandırma pahasına da olsa ölümün adını bile duymak istemez. İnsanlara buldukları ve alıştıkları yerden ayrılmak zor gelir. Bu yüzden insanlar ölümü pek sevmez, dünyadan ayrılmak istemezler. Mü'min insana yakışan dünyadaki geçici hayattan çok âhiretteki ebedi hayatı sevmek ve orada mutlu yaşamaya arzu etmektedir. Rabbimiz insanı da dünyayı da ölümlü yaratmıştır. Ömrümüzün ne zaman nerede sona ereceğini bile bilmiyoruz. Bu dünya üzerinde misafiriz. Bu gün varız yarın yoğuz. Hem bu dünya da mutlu olmak hem ahirette mutlu olmak istiyorsak dünya-âhîret dengesini iyi kuralmalıyız. Hiç ölmeyecekmiş gibi dünya için, yarın ölecekmiş gibi de âhîret için çalışmalıyız. Ölüm sadece bu dünyadaki hayatımızın sonu olacaktır. Ölümle birlikte yepyeni bir hayat, sonsuz âhîret hayatı başlayacaktır. Unutmamalıyız ki âhîret nimetleri dünyadakinden daha değerli ve sonsuz olacaktır.

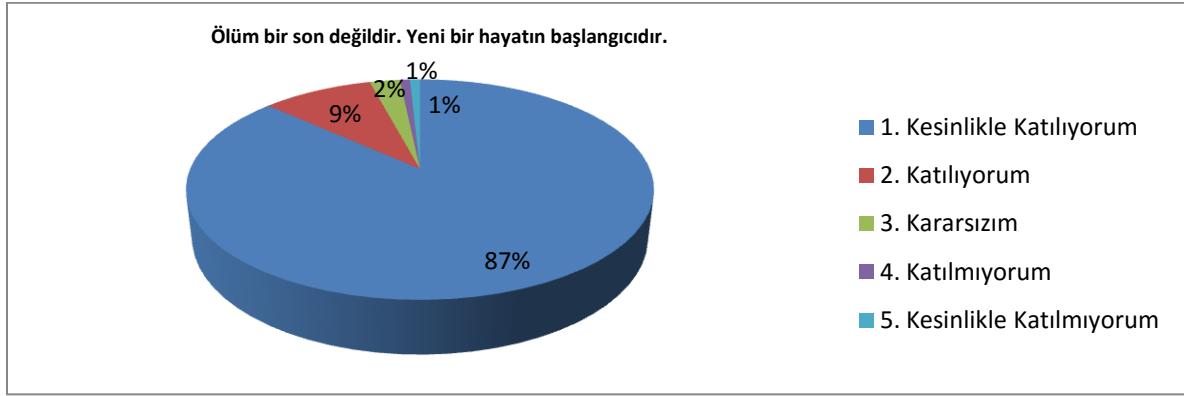
Ölümün bir son olmadığı gerçeğini öğrencilere sorduğumuzda soruya 104 öğrenci, “Kesinlikle katılıyorum”, 11 kişi “katılıyorum”, 3 kişi “Kararsızım”, 1 kişi “katılmıyorum”, 1 kişi “Kesinlikle katılmıyorum” cevabını vermiştir. İncancımıza göre dünya hayatı ölüm ile sona erecektir. “Her nefis ölümü tadacaktır⁷⁸.” Ayetiyle de bu gerçek ifade edilmiştir. Ölüm

⁷⁷ Demirtaş, İbrahim, age, s. 42

⁷⁸ Ankebut Suresi, 29/57

bu dünya için bir sondur ancak sonsuz bir hayatında başlangıcıdır. Dünyada yapılan amellere göre sonsuz bir âhiret hayatı bizleri beklemektedir. İyi ameller işleyen cennete, Allah'ın emir ve yasaklarına uymayanlar da cehenneme gidecektir. Öğrencilerin %96'ı ifademize katıldığını bildirmiştir. Bazı öğrencilerin katılmadığını ve kararsız olduğunu ifade etmesi, bir sonraki soruda ise ölüm sonrası ile ilgili sadece 1 öğrencinin olumsuz cevap vermesi bu öğrencilerin sorumuzu dikkatli okumayarak cevapladığını göstermektedir.

Şekil 1:

Soru 2: Ölümünden sonra yeniden dirilme olacaktır ve insanlar dünyada yaptıklarından hesaba çekilecektir.

Tablo 8:

Ölümünden sonra yeniden dirilme olacaktır ve insanlar dünyada yaptıklarından hesaba çekilecektir.	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
	112 kişi	7 kişi	-	1 kişi	-
	%93	%6	-	%1	-

Hiçbir varlık dünyaya amaçsız gelmemiştir. İnsanlarda akıllı ve sorumluluk sahibi bireyler olarak Yüce yaratıcının emir ve yasaklarına uymak, ona inanmak ve dünyada yaptıklarının hesabını vermekle yükümlüdür. Bu gerçeği ölçmek için öğrencilere soru yöneltilmiş olup; (112 kişi) % 93 oranında “Kesinlikle katılıyorum”, (7 kişi) %6 oranında “Katılıyorum”, (1 Kişi) %1 oranında “Katılmıyorum” cevabı verilmiştir.

Cevaplardan da anlaşılacağı gibi öğrencilerin tamamına yakını “ölümünden sonra dirilmeye ve hesap vermeye” inanmaktadırlar.

Allah insanı yaratıp, dünyaya göndermiş ve insanın yaşaması için ona sayısız nimetler vermiştir. Bütün bunlara rağmen insan boş ve amaçsız yaratıldığı düşüncesine kapılıp dünya ve ahiret hayatını ziyan etmemelidir. Allah insana dünya ve ahiret mutluluğuna giden doğru yolu göstermiş, ne yapması, nelerden sakınması gerektiğini, göndermiş olduğu kitaplar ve peygamberlerle bildirmiştir. Dünyada yaptığı davranışlara göre cennet ve cehenneme gideceğini bildirmiştir. İnsana irade vermiş ve gideceği yolu kendisinin seçmesini istemiştir. İnsanların yaptığı her davranışı kaydetmek için insanın yanına iki melek göndermiş ve onlarda amel defterine insanın davranışlarını yazmıştır. Bu amel defterine göre ahirette hesap verilecektir. Ameli güzel olanlar cennete, kötü olanlar cehenneme gidecektir. Yani insan dünyada yaptıkları ile ahreti kazanacaktır.

Şekil 2:

Soru 3: Dünya hayatının bir sonu vardır. Âhret hayatı ise sonsuzdur.

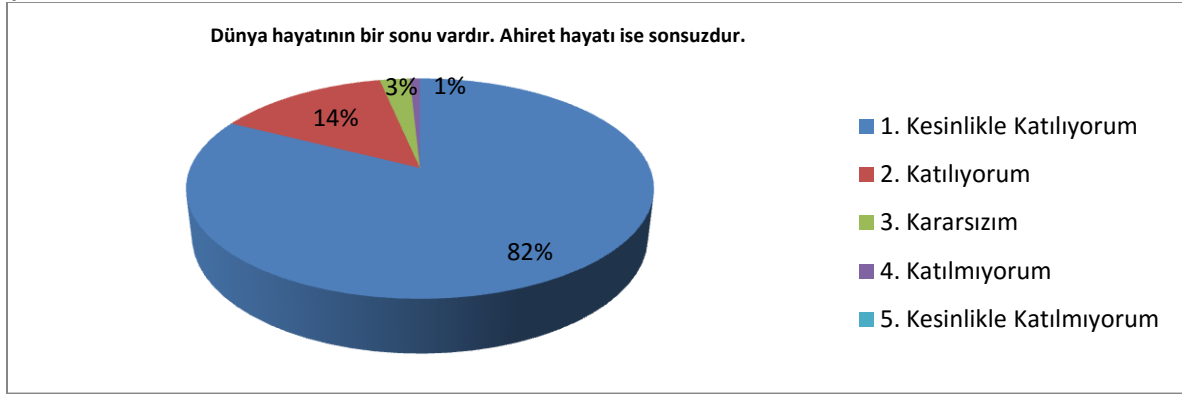
Tablo 9:

Dünya hayatının bir sonu vardır. Âhret hayatı ise sonsuzdur.	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
	99 kişi	17 kişi	3 kişi	1 kişi	-
	%82	%14	%3	%1	-

Allah her şeyi sonradan yaratmıştır. Sonradan olanlarında bir sonu vardır. Dünya ve içindekiler, insanlar, evren... her şey bir gün son bulacaktır. Kıyametle birlikte yeni bir hayat, âhret hayatı başlayacaktır. “Her canlı ölümü tadacaktır. Ancak kıyamet günü yaptıklarınızın karşılığı size tastamam verilecektir. Kim cehennemden uzaklaştırılıp cennete sokulursa

gerçekten kurtuluşa ermiştir. Dünya hayatı, aldatıcı metadan başka bir şey değildir.”⁷⁹ Dünya hayatının geçici olması, dünya hayatından sonra başlayacak olan âhiret hayatının ise sonsuz olması öğrencilere sorulmuş; (99 kişi) Kesinlikle katılıyorum (17 kişi) Katılıyorum (3 kişi) Kararsızım (1 kişi), Katılmıyorum cevabını vermiştir. Yüksek bir oranda, verilen bilgi tasdik edilmiştir. 3 kişi kararsız 1 kişi katılmıyorum cevabı vermiştir. Kararsız ve katılmayanların oranı ise önemsenmelidir. Bu ahiret hayatıyla ilgili öğrencilerin kafasında net anlaşılmayan yerler olduğunu göstermektedir.

Şekil 3:

Soru 4: Âhiret hayatında “cennet” ve “cehennem” vardır.

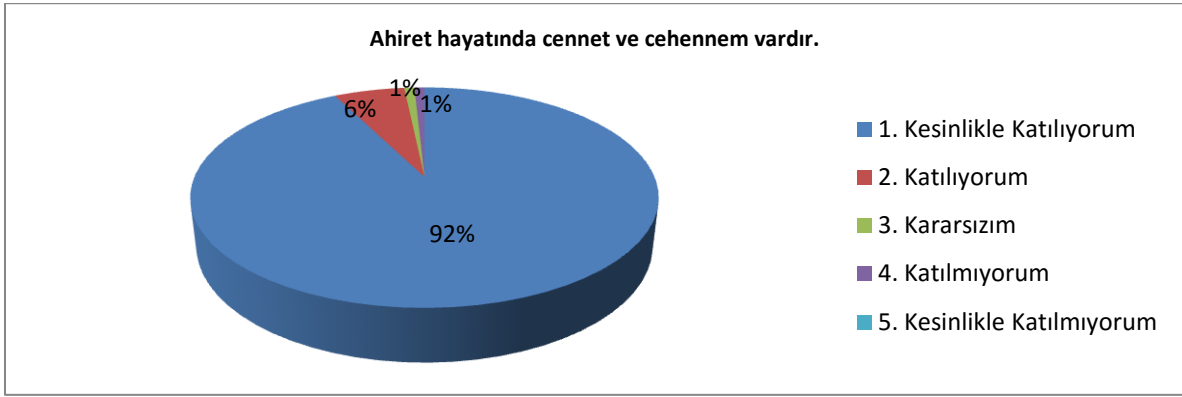
Tablo 10:

Âhiret hayatında “cennet” ve “cehennem” vardır.	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
	111 kişi	7 kişi	1 kişi	1 kişi	-
	%92	%6	%1	%1	-

İnancımıza göre âhiret hayatı “cennet” ve “cehennem” hayatından oluşacaktır. Öğrencilerimizin konu ile ilgili düşüncelerine baktığımızda (111 kişi) “Kesinlikle katılıyorum”, (7 kişi) “Katılıyorum”, (1 kişi) “Kararsızım”, (1kişi) “Katılmıyorum” cevabını vermiştir. Öğrencilerimiz tarafından cennet-cehennem inancının nerdeyse tamamı tarafından bilindiği görülmektedir.

⁷⁹ Al-i İmran Suresi 3/185

Şekil 4:

Soru 5: Âhret hayatı dünyada kazanılır.

Tablo 11:

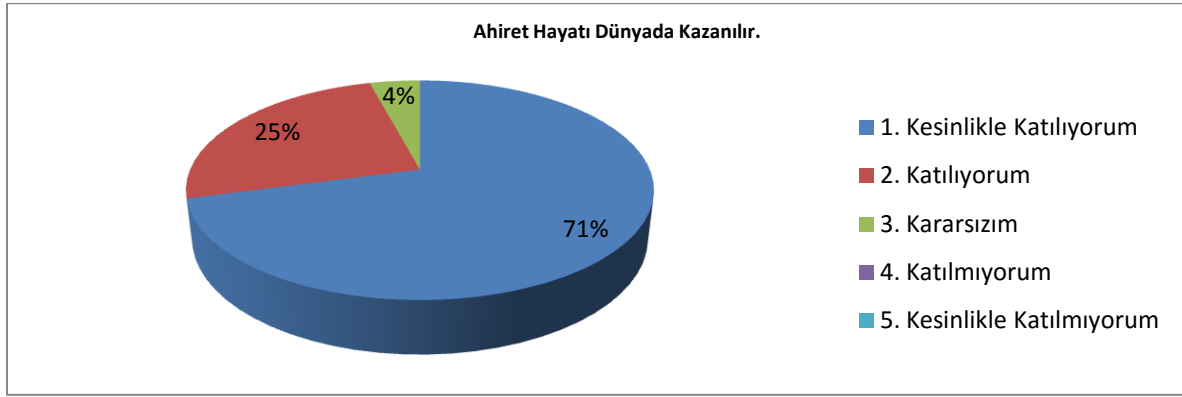
Âhret hayatı dünyada kazanılır.	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
	85 kişi	30 kişi	5 kişi	-	-
	%71	%25	%4	-	-

Dünyada iken yapılan ameller orada yaşanılacak hayatı belirleyecektir. Yani dünya âhiretin tarlasıdır. Burada ne ekilirse ahirette o biçilecektir. Dünyada Allah’a iman etmiş O’nun emir ve yasaklarına uymuş insanlar âhirette mükafat olarak cennete gidecek ve eşsiz nimetlere mashar olacaktır. Dünyada Allah’a inanmamış, emir ve yasaklarına uymayanda elbette ceza olarak cehenneme gidecektir. Kuranda “insan için ancak çalıştığının karşılığı vardır.”⁸⁰ Buyrulmuş bu gerçek ifade edilmiştir.

Öğrencilere yöneltilen soruya verilen cevaplara baktığımızda; 85 kişi “Kesinlikle katılıyorum”, 30 kişi “Katılıyorum”, 5 kişi “Kararsızım” cevabını vermiştir. Görüldüğü gibi yüksek bir oranda âhiretin dünyada kazanılacağına inanılmaktadır.

⁸⁰ Necm Suresi 53/39

Şekil 5:

Soru 6: “Cennet” dünyada iken Allah’ın emir ve yasaklarına uygun yaşayanların gideceği ve mükafat olarak verilen yerdir.

Tablo 12:

“Cennet” dünyada iken Allahın emir ve yasaklarına uygun yaşayanların gideceği ve mükafat olarak verilen yerdir.	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
	105 kişi	14 kişi	-	1 kişi	-
	%87	%12	-	%1	-

Âhret hayatının en güzel tarafı elbette cennet hayatıdır. Ancak her insan cennete giremeyecektir. Dünya üzerinde Allahın varlığı ve birliğine iman etmiş, O’na ortak koşmamış, emir ve yasaklarına uymuş, salih ameller işlemiş kişilerin gideceği yer cennettir. Dünya üzerinde görülmemiş, tadılmamış nimetlere orada kavuşulacak, huzur ve mutluluk içerisinde arzu edilen her şeye Allah’ın izni ile kavuşulacaktır ve hiçbir zaman oradan çıkarılmayacaktır. Kuran- ı Kerimde “İman edip salih ameller işleyenlere, kendileri için; içinden ırmaklar akan cennetler olduğunu müjdele. Cennetlerin meyvelerinden kendilerine her rızık verilisinde, "Bu (tıpkı) daha önce (dünyada iken) bize verilen rızık!" diyecekler. Halbuki bu rızık onlara (dünyadakine) benzer olarak verilmiştir. Onlar için orada tertemiz eşler de

vardır. Onlar orada ebedi kalacaklardır.”⁸¹, “İman edip Salih ameller işleyenler cennetliklerdir. Onlar orada ebediyen kalacaktır.”⁸² Buyrulurken cennet müjdelenmektedir.

Öğrencilerimizin soruya verdiği cevaplara bakıldığında; 105 kişi “Kesinlikle katılıyorum”, 14 kişi “Katılıyorum”, 1 kişi “Katılmıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. Öğrencilerin % 99’u soruya olumlu cevap vererek bu gerçeği kabul ettiklerini/katıldıklarını bildirmişlerdir. Bir öğrenci ise, soruyu ya tam olarak anlamadığı ya da yanlışlıkla, “katılmıyorum” seçeneğini işaretlediğini düşünüyoruz.

Şekil 6:

Soru 7: “Cehennem” dünyada iken Allah’ın emir ve yasaklarına uygun yaşamayanların gideceği ve ceza çekilen yerdir.

Tablo 13:

“Cehennem” dünyada iken Allah’ın emir ve yasaklarına uygun yaşamayanların gideceği ve ceza çekilen yerdir.	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
	106 kişi	13 kişi	1 kişi	-	-
	%88	%11	%1	-	-

Cehennem dünya üzerinde Allah’a inanmayan, O’na şirk koşan, Allah’ın emir ve yasaklarına uymayanların gideceği ceza/azap yeridir. Orada açlık, susuzluk, eziyet ve sıkıntı vardır. Kısacası orada huzursuzluk hakimdir. “Yakıtı insanlar ve taşlardan olan bir ateşten kendinizi ve ailenizi koruyun...”⁸³

⁸¹ Bakara Suresi, 2/25

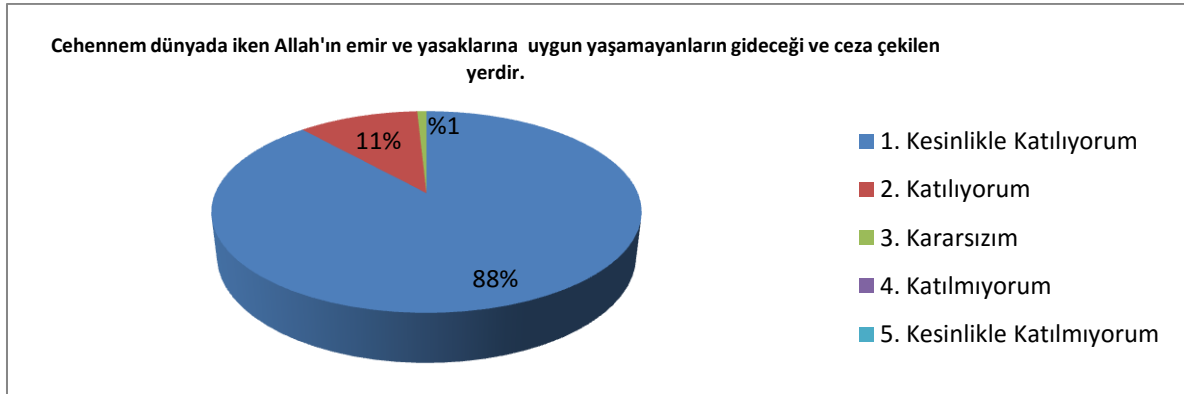
⁸² Bakara Suresi, 2/82

⁸³ Tahrir Suresi, 66/6

İnsanlar cehennemi ve onun dehşet verici azabını bildikleri halde ondan bahsetmekten hiç hoşlanmazlar. Cehennem anlatıldığı zaman insanların kalbine bir korku düşer, ruhu sıkılır. Çünkü hiçbir canlı oraya girmeyi arzu etmez. Ancak cehennemin varlığı bilindiği halde, Allah'ın emir ve yasaklarına uygun yaşamak da bazı insanların hoşuna gitmez. Bu insanlar cehennemi düşünmezler, düşünmek istemezler. Dünyanın malı-mülkü, eğlencesi hoşlarına gider. Kendilerini ona kaptırırlar. Mahşer günü her şeyin ortaya döküleceği hesap gününü hiç arzu etmezler. Bu yüzden ölümden korkarlar. Hep bu korkuyla yaşarlar. Çünkü ölüm onlar için vaat edilen acı bir azabı getirmektedir. Mü'minler ise Allah'a iman etmiş, O'nun emirlerine uygun yaşamayı seçmiştir. Ölümden ve sonrasında korkmaz. Ölüm onlar için sevgiliye kavuşma anıdır. Bu yüzden dünya hayatında rahat ve huzurludur. Geleceğinden emindir.

Cehennemle ilgili anketimize katılan öğrencilere; **“Cehennem” dünyada iken Allah'ın emir ve yasaklarına uygun yaşamayanların gideceği yerdir**” cümlesini sorduğumuzda, 106 kişi “Kesinlikle katılıyorum”, 13 kişi “Katılıyorum”, 1 kişi “Kararsızım” cevabını vermiştir. Verilen cevaplarda öğrencilerin % 99'u cehennemin Allah'ın emir ve yasaklarına uymayanların gideceği yer olduğunu belirtmiştir.

Şekil 7:

Soru 8: Cennetin varlığı beni mutlu eder ve cenneti kazanmak için çalışırım.

Tablo 14:

Cennetin varlığı beni mutlu eder ve cenneti kazanmak için çalışırım.	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
	102 kişi	15 kişi	3 kişi	-	-
	% 85	% 12	% 3	-	-

Anketimizin 8. ve 9. Soruları öğrencilerin âhîret inancının duygusal-davranışsal boyutunun çocuklardaki tezahürünü görmeye yönelik hazırlanmıştır. Soruya şu şekilde cevap verilmiştir. 102 kişi “Kesinlikle katılıyorum”, 15 kişi “Katılıyorum”, 3 kişi “Kararsızım” cevabını vermiştir. 117 kişinin olumlu cevap vermesi şunu göstermektedir. Öğrencileri âhîret hayatında “cennet” hayatının olması, orada yaşama düşüncesi, mutlu etmektedir. Ancak cennette yaşamamanın da bir bedeli vardır. Oda dünyada yaşarken Allah’a iman etmek O’nun emir ve yasaklarına uygun olarak yaşamak şartıdır. Bunu gerçekleştirebilenler Allah’ın izni ile cennete gidecek ve güzel bir hayatı sevdikleri ile beraber yaşayacaktır. Kuranda “İman edip salih ameller işleyenleri ise, atlarından ırmaklar akan cennetlere koyacağız. Orada ebedî olarak kalacaklar. Onlara orada tertemiz eşler vardır. Onları, koyu gölgeler altında bulunduracağız.”⁸⁴ Buyrulmaktadır. Öğrencilerimizde cennetin varlığını kabul edip oraya gitmek için çalıştıklarını ve cennet hayatında olacakların kendilerini mutlu edeceğini ifade etmişlerdir. 3 kişi kararsız olduğunu ifade etmiştir.

Şekil 8:

Soru 9: Cehenneme girmekten korkarım ve oraya girmemek için çalışırım.

Tablo 15:

Cehenneme girmekten korkarım ve oraya girmemek için çalışırım.	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
	106 kişi	9 kişi	1 kişi	1 kişi	3 kişi
	%88	%7	%1	%1	%3

Âhîret hayatı cennet ve cehennem hayatından oluşacaktır. Allah’ı ve ayetlerini inkar edenler, O’nun emir ve yasaklarına uymayanlar cehennemle cezalandırılacaktır. Cehennem

⁸⁴ Nisa suresi, 4/57

hayatı çok kötü bir yerdir. Ateştir. Azaptır. Kuranda “Şüphesiz ki âyetlerimizi inkâr eden kâfirleri biz yarın bir ateşe atacağız. Derileri piştikçe azabı duysunlar diye, kendilerine başka deriler vereceğiz. Çünkü, Allah gerçekten çok güçlüdür, hüküm ve hikmet sahibidir.”⁸⁵, “Onların, ateşin üzerinde durduruldukları zaman: "Ne olurdu dünyaya döndürülseydik, Rabb'imizin âyetlerini yalanlamasaydık da müminlerden olsaydık" dediklerini bir görsen!”⁸⁶ cehennem hayatı yaratılış gayesine uymayanların, Allah’ın verdiği nimetleri görmeyip inkar edenlerin cezasını çekeceği yerdir. Elbette böyle korkunç bir yere kimse girmek istemez. Öğrencilerimizin cevapları incelendiğinde; 106 kişi “Kesinlikle katılıyorum”, 9 kişi “Katılıyorum” 1 kişi “Kararsızım”, 1 kişi “Katılmıyorum”, 3 kişi “Kesinlikle katılmıyorum” seçeneğini işaretleyerek düşüncesini ifade etmiştir. 115 kişi cehenneme girmemek için davranışlarına dikkat ettiğini belirtmiştir. 4 kişide katılmadığını ifade etmiştir. Kararsız ve katılmayan oran önemsenecek miktardadır. 1 öğrencinin bütün sorulara olumsuz cevap verdiği görülmüştür. Bu öğrencinin ya gerçekten ahiret inancı yoktur yada o anki ruh hali ile rastgele cevaplar vermiş olacağı düşünülmektedir.

Yüz-yüze görüştüğümüz öğrencilere sordüğümüz; “Âhiret hayatının varlığı senin davranışlarını etkiliyor mu? Sorusuna öğrencilerimizin büyük bir çoğunluğu “evet, etkiliyor. Âhirette yaptıklarımızın hesabını vereceğiz, dünyada kötülük yapmışsak ceza çekecek, iyilik yapmışsak cennete gideceğiz. Bu yüzden dünyada iyi insan olmaya, ibadet etmeye, iyilik yapmaya, yalan söylememeye çalışıyorum” şeklinde cevaplar verilmiştir.

Tutum ve davranışlar, inanan insanın hayatında bağımsız, kendi başına gelen eylemler ve eğilimler olmayıp, Kur’an merkezli mü’minin şahsiyetini, oluşturan kişilik bütünlüğünün ayrılmaz bir parçasıdır. İnanan insanın kişiliği, kalbi inanışlar ile inanışa bağlı tutum ve davranışlar bütünlüğü şeklinde gerçekleşir. İmanın dışı yansıyan davranış boyutu genel hatlarıyla ibadetler, ahlaki davranışlar, hukuki ilişkiler şeklinde insan hayatında yer alır. Yüce Allah ve onun emirlerine karşı kalbi sıdk, sevgi, takva, fedakârlık, teslimiyet, ihsan, ihlâs, yakın dolu olan bir mü’minin tutum ve davranışları da inancı doğrultusunda şekillenecektir.⁸⁷

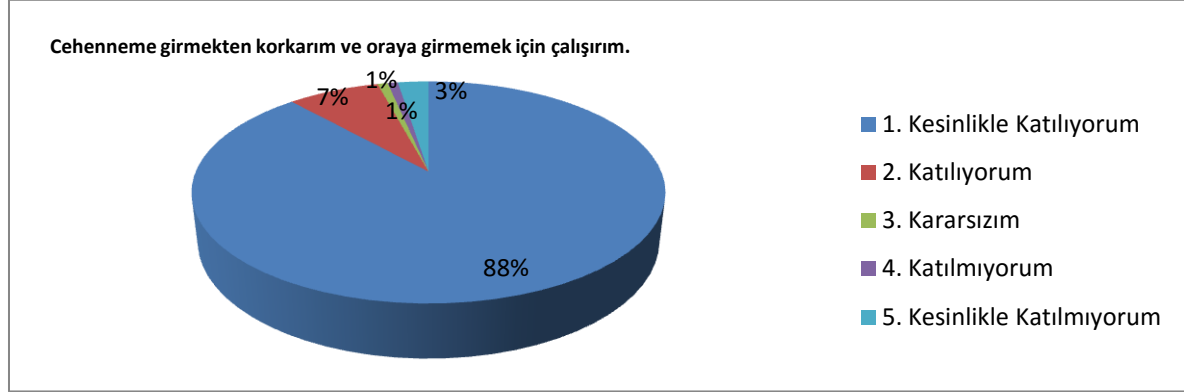
Âhiret inancı sayesinde insan, kendisini kötülük ve günahlara götüren sebeplerden uzak tutar. Âhiret inancı, insan psikolojisini iyileştirir ve moralini yüksek tutmasını sağlar. Âhiret inancı olan toplumda intihar, hırsızlık, adam öldürme, tecavüz vb. olaylar daha az olur.

⁸⁵ Nisa Suresi, 4/56

⁸⁶ Enam Suresi, 6/27

⁸⁷ Kasapoğlu, Abdurrahman, *Kur’an da Kişilik Psikolojisi*, İzci Yay. , İstanbul, 1997, s. 137.

Şekil 9:

Soru 10: Âhirete iman etmek İslam Dini'nin bir gereğidir.

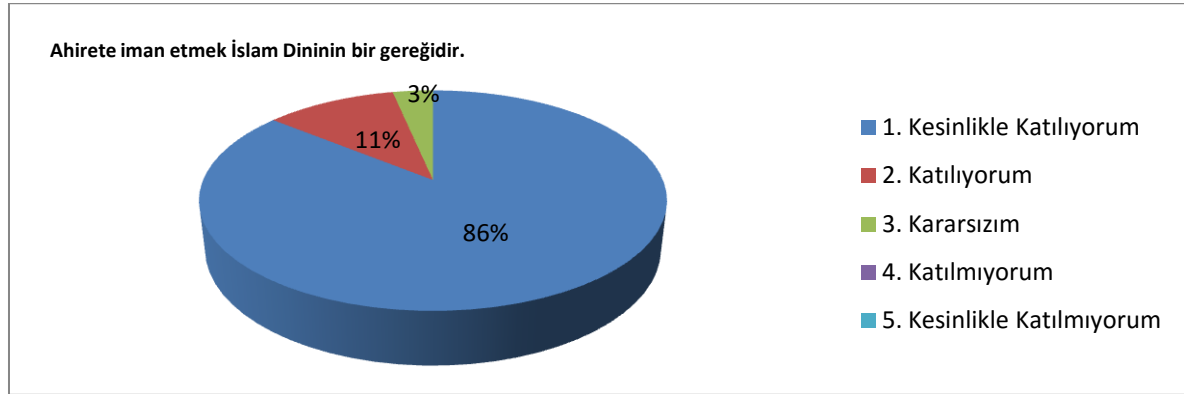
Tablo 16:

Âhirete iman etmek İslam Dini'nin bir gereğidir.	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
	103 kişi	13 kişi	4 kişi	-	-
	%86	%11	%3	-	-

İnancımızın temel ilkelerinden birisini âhirete iman konusu oluşturur. Kuran-ı Kerimde “Ey iman edenler! Allah'a, Peygamberine, Peygamberine indirdiği Kitab'a ve daha önce indirdiği kitaba iman edin. Kim Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve âhiret gününü inkâr ederse sapıklığın en koyusuna düşmüş olur.”⁸⁸ Buyrulmuş ahirete inanmayanların büyük bir hüsrana uğrayacağı ifade edilmiştir. Bu kadar önemli bir konunun ortaokul öğrencileri tarafından nasıl anlaşıldığını görmek için sorumuz yöneltildi. Alınan cevaplara bakıldığında; 103 kişi “Kesinlikle katılıyorum”, 13 kişi “Katılıyorum”, 4 kişi “Kararsızım” seçeneğini işaretlediği görülmüştür. Toplamda 116 öğrenci bu ifadeye katılırken sadece 4 öğrenci kararsız olduğunu ifade etmiştir.

⁸⁸ Maide Suresi, 4/136

Şekil 10:

Soru 11: Âhret denince aklınıza neler geliyor, düşüncelerinizi yazınız?

Anket sorumuzun sonucusu öğrencilerin duygu- düşüncelerini daha iyi ölçmek üzere klasik bir soru olarak sorulmuştur. Öğrencilerin verdiği cevaplara bakıldığında; 85 kişi “Cennet- cehennem”, 37 kişi “Hesap günü/ hesap yeri/ hesap/hesabın görüleceği yer”, 16 öğrenci “Ölümden sonra gidilen yer”, 15 öğrenci “Ölüm/Dirilme”, 14 öğrenci “Dünyada yapılanların karşılığı”, 10 öğrenci “Sonsuz hayat”, 9 öğrenci “Yeni bir yaşam”, 5 öğrenci “Günah-sevap”, 4 öğrenci “Ateş”, 3 öğrenci “Sırat”, 1 öğrenci “Korku” kavramlarını kullanarak âhret kavramından anladıklarını ifade etmiştir.

Öğrencilerin ifadelerine bakıldığında yüzeysel olarak da olsa âhretle ilgili genel bilgilere sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Çocukta kavramlar basitten bileşiğe, somuttan soyuta doğru yavaş yavaş gelişir. Soyut kavramlarla düşünebilmek ancak 11 yaşından sonra mümkündür.⁸⁹

11-12 yaş dönemi çocuklarda mantıksal düşünme başlar. Ancak bu dönemde problemin çözülmesi somut nesnelere ve anlık durumlara bağlıdır. Çocuklar bu dönemde maddenin korunum ilkesini kavrayabilirler. Somut işlemleri tersine döndürebilirler. Soyut düşünme bu dönemde başlamıştır; fakat gelişmemiştir.⁹⁰

Ortaokul dönemi çocukların en çok korktukları şey ölüm, hırsızlık, kaza, yangın, hapis, ameliyat, karanlık vb. olaylardır. Ergenlik döneminde olan korkular toplumsal kaynaklı olabilir.⁹¹ Âhret ve ölümle ilgili konular anlatılırken çocuğun korkuları, hassasiyetleri göz önünde bulundurularak anlatılmalıdır. Çok küçük yaşlarda başlayan din duygusunun ve soruların mantıklı ve gelişim özelliklerine uygun olarak doyurulması çok önemlidir.

⁸⁹ Seçuk, Mualla, *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler*, T.D.V. Yayınları, Ankara, 2005,s.35

⁹⁰ Şenyüz, Semra, *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*, S.Ü.M.E.F. Yaşatma Ve Geliştirme Vakfı Yay., Konya, 1998, s. 248

⁹¹ Şenyüz, Semra., A.g.e., s,160

Sorularına doyurucu cevaplar verilmeyen veya sorularından ve düşüncelerinden dolayı yargılanan bireylerde din duygusunda körelmeler yaşanabilir. Doğru verilmiş bir din eğitimi çocuğu dindarlığa ve imana götürecektir. Din eğitiminden beklenen körü körüne inanma olmamalıdır. İnanmaya zorlama da olmamalıdır.⁹²

Çocukların 12-14 yaşları ilk gençlik veya ön ergenlik dönemi olarak geçer. Bu dönemin belirgin özelliği, bilgiye düşkünlük, fiziki gücün dorukta oluşudur. Bilginin ve gücün birlikte oluşu çocukları bencilleştirir. Onları ele avuca sığmaz hale getirir. Büyükler genellikle bu duruma yaramazlık veya haylazlık derler. İlk gençlik çağının bilgiye düşkünlüğü ve bilgiyi alışı ile bir önceki dönemde olduğu gibi duygusal değil zihinseldir. Bu dönemde çocuklar bilgileri itirazsız kabul etmezler. Onları akıllarıyla kavramaya çalışırlar. Bu nedenle din öğretiminde de bilgilerin kavratılması önem arz eder.⁹³ Âhiretle ilgili konular anlatılırken çocukların akıl süzgecinden geçireceği ve onlar tarafından kabul edilebilir, anlaşılabilir bir şekilde anlatılmalıdır.

Çocukta dini düşüncenin oluşmaya başladığı ilk yer ailesidir. Aileden sonra çocuğu din konusunda etkileyen en önemli faktör çevresidir. Çocuk dini bilgilerini önce ailesinden sonra çevresinden öğrenir.⁹⁴

Çocuk inanma ihtiyacını geliştirmeye çalışır. “Çünkü çocuk inanmakla kendini güçlenmiş ve Allah’a yaklaştığını hisseder. Onda bu duygu uyandıkça Tanrının kendine yakınlığı da o ölçüde artacaktır. Böylece çocuk hayatı iyi, güzel ve yaşanmaya değer bulacak ve o nispette yaşama gücü artacaktır.”⁹⁵

İlköğretim ikinci basamağındaki öğrenciler dinsel konuları büyük merakla anlamaya çalışırlar. Yeni öğrendikleri dini bilgileri de arkadaşlarıyla ve yetişkinlerle paylaşmak, tartışmak eğilimindedirler. Genç bu çabası onu dini inançlarında bilinçli bir gelişmeye götürür. Genç çabasını sürdürürken yetişkin desteği ve rehberliği alırsa orta eğitim basamağının sonuna doğru dini inançlarında durulma ve belirginleşme görülür.⁹⁶

Ahiret konusu soyut bir konu olması, öğrencilerin gelişim seviyesine, anlama düzeyine ve özellikle ergenlik dönemi olması nedeni ile öğrencilerin psikolojik gelişimlerine uygun olarak anlatılmalıdır. Çocuklar tarafından yanlış anlaşılması mümkün olan konular daha sonraya bırakılmalı, gelişim tamamlandıktan sonra verilmelidir. Özellikle çocuk yaşta ölenlerin sorgusuz cennete gideceği türden bilgiler, çocukların intihar girişimlerine neden

⁹² Doğan, Recai- Ege, Remziye, *Din Eğitimi El Kitabı*, Grafiker Yay., Ankara, 2012, s.51

⁹³ Bilgin, Beyza-Selçuk, Mualla, *Din Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri*, Gün Yay.,2.Baskı, s.82

⁹⁴ Yavuz, Kerim, *Çocukta Dini Duygu Ve Düşüncenin Gelişimi*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., 1983, s.44

⁹⁵ Yavuz, Kerim., A.g.e., s.42

⁹⁶ Başaran, İ. Ethem, *Eğitim Psikolojisi*, Pers Yay., Ankara 1998, s. 191-192

olabilmektedir. Ahiret konusunda titizlik gösterilmeli verilecek bilgiler ölçülüp, tartıldıktan sonra verilmelidir.

Mülakat Sonuçları:

Ortaokul öğrencilerinde âhiret inancı algılamalarını ölçmek için 2014 aralık ayı içerisinde, Yavuz Sultan Selim Ortaokulunda okuyan 7 ve 8.sınıf, 25 öğrenci ile yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin 8 tanesi 7.sınıf, 17 tanesi 8. sınıftır. 15’i kız ve 10’u erkek öğrencidir. Öğrencilere âhiretle ilgili 4 soru sorulmuş ve öğrencilerin cevapları cep telefonuna sesli olarak kaydedilmiştir. Kayıt altına alınan veriler daha sonra araştırmacı tarafından yazılı metne dönüştürülmüş ve tasnif edilerek yorumlanmıştır.

Tablo 17:

Sınıf/ Cinsiyet	Kız	Erkek	Toplam
7.sınıf	5	3	8
8.sınıf	10	7	17
Toplam	15	10	25

1- Ölüm size ne hatırlatıyor?

Öğrencilerimize ölüm size ne hatırlatıyor dediğimizde; çoğunluğu “Bu dünya hayatının bittiği an, âhiret hayatının başladığı an.”(9 kişi) cevabını,“Âhiret hayatını hatırlatıyor” (5 kişi), “Cennet ve cehennemi hatırlatıyor”(5 kişi), “Yeni bir hayatın başlangıcı/ sonsuz âhiret hayatının başlaması”(2 kişi), “Bu dünyaya sınav için geldik ve sınav süremizin sona ermesi”, “Kötü davranışlarımızın cezasını çekmek”, “Kabir hayatı ve kabir azabı aklıma geliyor” cevapları verilmiştir.

Öğrencilerin ölümden bahsedildiğinde korktukları fark edildi. Soruya biraz çekinerek cevap vermeleri, ölümlle ilgili fazla konuşmak istememeleri bunun korkularından kaynaklandığı göstermektedir. Verilen cevaplara bakıldığında İslam inancı açısından sıkıntılı görünen bir cevap yoktur. Verilen cevapların tamamı İslami ölçülerdedir. İncancımıza göre bizler bu dünyaya bir kereliğine geliyoruz ve ölümlle dünya hayatımız sona ermektedir. Batıl inançlarda ölümden sonra yeniden dünyaya gelme inancı (reenkarnasyon) ve pozitivist/materyalist dünya görüşlerinde ise dünya hayatından başka hayat olmadığı inancı vardır. Ancak dinimizde ve ilahi dinlerde bu söz konusu değildir. İnsanlar bu dünyaya gelir,

ölümle birlikte dünya hayatı sona erer ve âhiret hayatı başlar. Öğrencilerin cevaplarında da bu tür batıl bir inanış görülmemiştir.

2- Âhiret denince aklına neler gelir?

Âhiret denince öğrencilerimiz; “Bu dünyada yapmış olduğumuz davranışlardan hesaba çekilme/ hesap verme” (10 kişi), “Bu dünya hayatından sonra yaşayacağımız sonsuz hayat”(6 kişi), “Cennet ve cehennem hayatı”(5kişi), “Öbür dünya”(4 kişi) cevaplarını vermişlerdir.

İnancımıza göre âhiretin varlığını kabul etmek buna iman etmek temel inanç esasıdır. Âhiret, bu dünya hayatımızdan sonra başlayacak, bu dünyada iken yapmış olduğumuz bütün davranışlardan hesaba çekileceğimiz yerdir. Âhiret hayatında cennet ve cehennem olacaktır. Âhiret hayatı sonsuzdur. Orada ölüm yoktur.

Âhiret hayatı soyut bir kavramdır ve pozitif bilimlerle açıklanması da mümkün değildir. Âhiretle ilgili bilgilere ancak Allah ve Rasulünün bildirdikleri ile anlamamız mümkündür. Öğrencilerin cevapları incelendiğinde verilen cevaplarla dininizin bildirdiği gerçekler örtüştüğü görülmüştür.

3- Cennet ve cehennem hakkında ne düşünüyorsun?

Öğrencilerimiz cennet ve cehennem hakkındaki düşüncelerini şu şekilde ifade etmişlerdir; “Cennet, dünyada Allah’ın emir ve yasaklarına uygun hareket eden ve iyilik yapanların âhiret hayatında gidecekleri yerdir. Cehennem ise, Allah’ın emirlerine uymayan ve kötülük yapanların gideceği ceza yeridir.” (23 kişi), “Sonsuz yaşam yeridir.”, “İbadet edip güzel davranışlar yapanlar cennete gidecektir. İbadet etmeyen ve günah işleyenler cehenneme gidecektir.” Cevapları verilmiştir.

Cennet ve cehennem hayatı hakkında elimizde detaylı bilgiler yoktur. Bilgi kaynağımız Kuran ve Peygamber efendimizin hadisleridir. Orada ne kadar bilgi verilmişse bizimde bilgi seviyemiz ancak o kadardır. Öğrencilerin bu bilgilerin tamamına ulaşip ulaşamadıklarını bilmek mümkün değil ancak verilen cevaplardan anlaşılacağı üzere, onların yaş seviyesine göre bilgi seviyeleri de gayet iyi durumdadır. Dinimiz cennetin âhiret hayatında, dünya üzerinde iken Allah’a iman etmiş, O’nun yolundan gitmiş, günah işlememiş veya günah işlemiş tövbe etmiş veya günahları bağışlanmış kimselerin gideceği yer olarak bildirir. Cennet hayatı sonsuzdur. Cennet hayatı güzeldir. Cennet hayatında çok güzel nimetler vardır. Cennet hayatında kötülük yoktur. Her türlü nimete Allah’ın izni ile

kavuşulacaktır. Orada sevdiklerimizle birlikte yaşama imkanımız olacaktır. Oradan kimse çıkarılmayacaktır. Cehennem hayatı ise, dünyada Allah'ı inkar eden, O'na şirk koşan, O'nun emirlerine uygun yaşamayan kafir, müşrik ve günahkarların gideceği yerdir. Cehennem azap yeridir. Kızgın ateştir. Kimsenin arzu etmediği bir yerdir. Cennet ve cehenneme gitmek insanın elindedir. Allah insana akıl ve irade vermiştir. Doğruyu yanlışı göstermiştir. Sonucunun nasıl olacağını bildirmiştir. Bu halde iken yanlışı seçip cehenneme giden Allah'ı suçlamamalıdır. Allah adil ve merhametlidir. Hiç kimsenin cehenneme gitmesini istemez. O affedicidir, merhametlilerin en merhametlisidir.

4- Âhiret hayatının varlığı senin davranışlarını etkiliyor mu?

Âhiret hayatı sizin davranışlarınızı etkiliyor mu? Sorumuza öğrenciler; “evet, dünyada ne kadar iyilik yaparsam âhirette onun karşılığını göreceğim. Ne kadarda kötülük yaparsam cehennemde o kadar ceza çekeceğim. O yüzden dünyada daha çok iyilik yapmaya, günah işlememeye çalışıyorum.” (11 kişi), “Öbür dünyada vicdan azabı çekmemek için davranışlarıma dikkat ediyorum.”, “Cehenneme değil cennete gitmek için elimden geleni yapıyorum.”(10 kişi), “ âhiret hayatının varlığı yaşadığım zorluklara karşı savaşmamı, umut etmemi, isyan etmememi sağlıyor.” Cevaplarını vermişlerdir.

Âhiret hayatının var olması insanlar için güzel bir nimettir. Bu dünyada haksızlığa uğramış, ezilmiş, hor görülmüş, hakları elinden alınmış birçok insanın, hesaplaşabileceği haklarını alabileceği, heyecanla beklediği yerdir âhiret. Ahiretin varlığı sayesinde insan sıkıntılarını aşar, üzüntülerini bir nebze olsun unuttur. Çünkü Allah kendisine yapılanların hesabını soracak ve hakkını kendisine iade edecektir. Bir başka açıdan bakarsak dünya üzerinde yaptığımız kötü davranışların cezasını, iyi ve güzel davranışlarımızın da mükafatını göreceğiz orada. Yani iyiliklerimiz boşa gitmeyecek. Bir iyilik yapmışsak misliyle onun karşılığını alacağız. Ahiretin var olması ile ancak bu dünya hayatı anlaşılabılır. Âhiret olmasa bu dünya hayatının, yaptığımız iyilik ve güzelliklerin hiçbir anlamı yoktur.

Mü'min bir insan öncelikle âhirete iman etmelidir. Boş ve amaçsız yaratılmadığını bilmeli ona göre yaşamalıdır. Yaşamını yaratıcının bizlere verdiği ödev ve sorumluluklara uygun yaşamalı, Allah'ın rızasını kazanacak davranışlarda bulunmalıdır. Yaradılanı yaradandan ötürü sevmeli, hiçbir varlığı incitmemelidir. Kul hakkı yememeli, öksüzü, yetimi koruyup kollamalıdır. İbadetlerini yerinde ve zamanında yapmalı, her türlü nimete şükretmeli, Allaktan gelen kaza-belalara sabırla karşılık vermelidir. Kısaca inanan Allah ve Rasulünün istediği gibi yaşamalı, iyi ve güzel davranışlarda bulunmalıdır.

Âhiret konusu çocuğun fiziksel, zihinsel ve psikolojik gelişimine uygun olarak verilmelidir. Öğretmenler öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyelerini ölçmeli, varsa

öğrencilerin zihninde oluşan ya da çevreden edindiği batıl inançlar düzeltilmeli, doğru bilgileri de pekiştirilmelidir. Âhiretle ilgili ilk bilgiler aileden elde edildiğinden, aile üzerine düşen sorumluluğu almalıdır fakat çocuğa dini bilgi vereceğim diye de İslami olmayan bilgileri vermemelidir. Konu hakkında yeterli bilgiye sahip değilse öğretmenlerine ya da bilgisi olan kişilere yönlendirmelidir. Âhret konusu soyut bir konu olması nedeni ile, öğretmen ve aile konu ile ilgili çocuklara bilgi verirken mutlaka somut örneklerden yararlanmalıdır. Mesela; ölüm ve yeniden dirilme konusunda, ağaçların, bitkilerin kış mevsiminde çiçeklerini, yapraklarını dökmesi ve baharla birlikte yeniden açması gibi örnekler verilebilir. İslam dininin yalnız âhret için değil, aynı zamanda bu dünya içinde çalışmak gerektiği ilkesi vurgulanmalı, dünya âhret dengesi bozulmamalıdır. Ne ahireti kazanmak için dünyadan vazgeçilmeli, nede dünya işlerine dalıp ahiret hayatı unutulmalı. Dünyada yaşamamız için gerekli işleri yapmalı hayatımızı devam ettirmeliyiz. Ahiret içinde gerekli olan dua ve niyazlarımızı, ibadetlerimizi yapmamız gerektiği anlatılmalıdır. Öğretmenler “Beynel havfi verreca” “Korku ile ümit arasında olmak” ilkesini derslerde iyi işlemeli, Allah ve ahiret günün azabından korkulması gerektiği anlatılmalı ancak Allah’ın rahmetinden de ümit kesilmemesi gerektiği, Allah’ın merhametlilerin en merhametlisi olduğu ifade edilmelidir. Âhret inancı ile ilgili öğrencilere ortaokul döneminde ihtiyaç duyacakları temel bilgiler verilmeli, yersiz ve gereksiz detaylarla öğrencilerin zihni doldurulmamalıdır. Onları korku ve endişeye sevk edecek bilgiler verilmemelidir. Âhret inancının dinimizin temel ilkelerinden birisi olduğu mutlaka kavratılmalıdır. Öğretmenler ahiretle ilgili konuları anlatırken mutlaka sevgi dilini kullanmalı, öğrenciyi yerici, kırıcı, azarlayıcı ve korkutucu bir dil kullanmamalıdır. Öncelikle cennet ve güzellikleri anlatılmalı daha sonra cehennem anlatılmalıdır. Öğrencilerin zihinlerinde olan sorulara güzel bir dille cevap verilmeli, zihinlerindeki bulanıklıklar giderilmelidir. Yeterince bilinmeyen konu hakkında çocuklara bilgi verilmemelidir. Âhret hayatının bizler için güzel bir nimet olduğu ve gerekliliği anlatılmalı, öğrencilerin âhret ve ölüm korkuları giderilmelidir. Ölümün bir son olmadığı, ahirette yeniden dirileceğimiz ve sevdiğimizle birlikte yeniden yaşama imkanımızın olacağı anlatılmalı, çocukların zihninde olan ölüm korkusu, sevdiklerinden ayrılma korkusu giderilmelidir. Âhiretle ilgili konular mutlaka Kuran ve Sünnet ekseninde anlatılmalı, İslami olmayan bilgiler verilmemeli, kaynaklar kullanılmamalıdır. Aileler çocuklarının din eğitimi alması için bilinmeyen yerlere göndermemelidir. Çocuğun arkadaş çevresinden öğrendiği bilgiler kontrol edilmeli yanlışlar varsa mutlaka düzeltilmelidir.

2.3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Son yayımlanan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programında Âhîret ile ilgili konular 7. Sınıf düzeyinde, inanç öğrenme alanı altında, (1. Ünite) Melek ve Âhîret İnanıcı altında, (6. Konu) Âhîrete İman, (7. Konu) Kıyamet ve Yeniden Dirilme, (8. Konu) Dünya Hayatında Yapılanların Karşılığı: Âhîret başlıkları altında verilmiştir.

Kazanımlar, eğitim öğretim sürecinde, öğrencilerin kazanması kararlaştırılan bilgi, beceri, değer ve tutumlardır. Bu sebeple öğrencilerin öğrenme alanlarındaki gelişmeleri, kazanımların edinilmesine bağlıdır. Kazanımlar, programda öğrencilerin gelişim düzeyine ve öğrenme alanının özelliği dikkate alınarak belirlenmiştir. Kazanımlar belirlenirken konu bütünlüğünün yanında kavram, değer ve beceriler esas alınmıştır. Programda yer alan kazanımların, öğrenciler tarafından gerçekleştirilebilecek etkinlikler aracılığıyla elde edilmesi söz konusudur.

Öğrenciler âhîret inancı öğrenme alanından edineceği kazanımlar sonunda, akıl sahibi, özgür ve inanan bir varlık olduğunun bilincine varan, inandığına bilerek inanan, yaşamını anlamlandıran, yaptığı iyiliklerin ve kötülüklerin karşılığını mutlaka göreceğini bilen, sorumluluk sahibi bir insan olarak kendini yetiştirmesi hedeflenmiştir. Ayrıca bireyin, güçlü bir inançla, varlığını daha iyi gerçekleştirebilmesi, diğer varlıklara saygılı olması ve tevhit inancına bağlılık bilincini güçlendirmesi hedeflenmiştir.

Araştırma sonucunda öğrenme alanının kazanımlarının büyük bir oranda gerçekleştiği görülmüştür. Âhîrete inanıyor musunuz? Sorumuza; 113 kişi, %94 oranında, “evet” cevabı verilmiştir. Soruya “hayır” cevabı hiç verilmemiştir. 7 öğrenci boş bırakmıştır. Boş bırakanların görmedikleri ya da gerçekten ahîret inancı konusunda şüpheleri olduğu tahmin edilmektedir. Âhîretle ilgili bilgileri sorulduğunda, 117 kişi, %96 oranında, “evet” cevabı verilmiştir. 7 öğrenci boş bırakmış, “hayır” cevabı hiç verilmemiştir. Bu da göstermektedir ki öğrencilerin âhîretle ilgili bilgileri vardır. Öğrencilerin sorumluluk sahibi bir bilinçle hareket eden birey olarak yetişmesi hedefinin gerçekleşip gerçekleşmediğini ölçmek için, anketimizin 2. Sorusu: “Ölümden sonra yeniden dirilme olacaktır ve insanlar dünyada yaptıklarından hesaba çekilecektir.” ve 5.sorusu: “Âhîret hayatı dünyada kazanılır.” Soruları yöneltilmiş, %96 oranında sorumuza olumlu cevap verilmiştir. Cevaplara bakıldığında öğrencilerin âhîret hayatının varlığına inandıkları, bu dünyadaki davranışlarımızın mutlaka hesaba çekileceği, dünyadaki yaşantımıza göre âhîret hayatımızın şekilleneceği bilincine sahip oldukları görülmektedir. Yüz yüze görüştüğümüz öğrencilere sorduğumuz “Âhîret hayatının varlığı senin davranışlarına etki ediyor mu?” sorusuna

öğrencilerin nerdeyse tamamı “evet, etki ediyor, cennet ve cehenneme gitmemiz bu dünyadaki davranışlarımıza göre belirlenecektir. Bu yüzden davranışlarımıza dikkat ediyorum” demiştir.

Kuran-ı Kerim, insanın çevresi ile uyumlu bir şekilde yaşamasını, kendisini ve evrendeki her şeyi yaratan tek bir yaratıcıya inanmasını, ona içten bir sevgi ile bağlanılmasını ve dünyada yaratılış amacını gerçekleştirmesini talep etmektedir. Ancak yinede inanıp inanmamak insanın sorumluluk taşıyan iradesine bırakılmıştır. Hayatta sadece insanın kendisi yoktur. O yeryüzünde Allah’ın halifesi olarak yaratılmıştır. Bu nedenle insan kendisine verilen görev ve sorumlulukları yerine getirmelidir. Yaratılan bütün varlıkların belli bir amaç ve gaye ile yaratıldığını bilmeli ona göre davranmalıdır. İnsan duygu, düşünce ve davranışlarıyla hayatı kucaklamalı ve varoluş şuuruna ulaşmalıdır.

Öğrencilerin hayatı anlamlandırıp anlamlandıramadıklarını ölçmeye yönelik olarak, yüz-yüze görüştüğümüz öğrencilere “Ölüm size ne hatırlatıyor, ölümden sonrası için ne düşünüyorsun?, Âhiret hayatına inanır mısınız?, âhiret denince aklına neler gelir?” sorusunu sorduk. Soruya genel olarak “Allah bizi bu dünyaya boşuna göndermedi, imtihan için geldik, imtihan süremiz bittiğinde öleceğiz, ahirette yeniden diriltileceğiz ve yaptığımız davranışlardan hesaba çekileceğiz” cevabını vermişlerdir. Görüldüğü gibi öğrenciler hayatlarını anlamlandırabilmişlerdir.

Öğrencilerin cevaplarına genel olarak bakıldığında ahiret, kıyamet, yeniden dirilme hesap, mizan, cennet ve cehennem gibi kavramları tanıdıkları, basit olarak açıklayabildikleri görülmektedir. Allah’ın adil, merhametli ve affedici olduğunu bilmektedir. Âhiret inancının bireyin hayatı anlamlandırmasına nasıl katkı sağladığının farkındadır. İnsanın dünya hayatında yaptıklarının âhirette mutlaka karşılığı olacağını söylemişler, âhiret hayatının varlığının davranışlarını etkilediğini, cennete gidebilmek için iyi davranışlarda bulunmaya, cehennemden korunabilmek için kötü davranışlardan sakındıklarını ifade etmişlerdir.

Ahiret hayatı soyut bir konu olması nedeni ile anlaşılması zor bir konudur. Ahiretin doğru anlaşılması, bireylere doğru bilgilerin, yerinde ve zamanında verilmesiyle mümkündür. Çocukların aklının sınırlarını zorlayan olayların onun algı seviyesine indirilerek anlatılması ve bunu yaparken, insanın psikolojisini bozacak bir korkutmaya da, canının her istediğini pervasızca yapmasına imkan veren sahte bir ümitlendirmeye de gitmeyen orta yollu bir anlatım yönteminin belirlenmesi gerekir.

Öğrenciler üzerine yaptığımız bu çalışmada “Ahiret” kavramının çocukların zihninde yer aldığını fakat bu kavramın içeriğini tam olarak dolduramadıklarını, bazı öğrencilerin sorularına genel olarak olumsuz cevap verdiklerini tespit ettik. Ahiret kavramının soyut bir kavram olması, tecrübe ve bilimsel verilerle ortaya konulamaması gibi nedenlerle, bu kavramın tam olarak anlaşılmadığını düşünüyoruz. Ahiretle ilgili bilgilerin ayet ve hadislerle sınırlı olması, ailelerin de bu konuda yeterli bilgiye sahip olmadıkları da varsayılırsa öğrencilerdeki kavram anlayışının yetersizliği normal karşılanabilir. Okulda derslerde verilen bilgilerin sınırlı olması ve az bir sürede verilmesi de bunda etkili olmaktadır.

Ahiret, ölüm, kabir, cennet ve cehennem gibi kavramların öğrencilerin büyük bir kısmında korku ve endişe yarattığı gözlemlendi. Bu tür soruların cevapları alınırken sıkılarak ve korkarak cevap verdikleri görüldü. Bu nedenle öğretmen ve ailelerin öncelikle ahiret hayatının güzelliklerini ve gerekliliğini anlatarak çocuklara konuyu sevdirmesi, konu üzerinde sıkça konuşulması ve bunların normal, olağan ve olması gereken bir düzen olduğu ifade edilmesi gerekmektedir.

Aileler çocukları ile birlikte sık sık kabristan ziyaretlerine gidip, ölümün gerekliliği, öldükten sonra insanların mutlaka yeniden diriltileceği, sevdikleri ile birlikte cennette yeniden birlikte yaşama imkanının olacağı anlatılmalıdır. Kabir azabından mümkünse bu dönemde bahsetmemek daha yararlıdır. Bu şekilde çocuğun ölüm korkusunun aşılabilmesi mümkün olabilir.

Sonuç olarak araştırmamız neticesinde; Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders müfredatında belirlenen hedef ve amaçlara ulaşıldığı, öğrencilerden bu dönemde beklenen ahiretle ilgili temel kavramları tanıyabildiği, basit cümlelerle açıklayabildiği görülmüştür. Konu ile ilgili araştırma yapmak isteyen araştırmacılara; ahiret inancının çocuklar üzerindeki psikolojik etkilerinin araştırılması tavsiye edilir.

KAYNAKÇA

- ARSLAN**, Arif, **Bütün Din ve Kültürlerde Kıyamet**, Samanyolu Yayınları, İstanbul, 2008
- BAŞARAN**, İ. Ethem, *Eğitim Psikolojisi*, Pers Yayınlar, Ankara 1998
- BİLGİN**, Beyza, *İslam ve Çocuk*, DİB Yayınları, Ankara, 1997
- BİLGİN**, Beyza-Selçuk Mualla, *Din Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri*, Gün Yayınları, 2.baskı, Ankara
- BULUT** Medine Betül, *Kur'an Ve Sünnet'te Dirilme*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2008
- DEMİRTAŞ**, İbrahim, *Âhiret İnançının İnsan Üzerindeki Psikolojik ve Sosyolojik Etkileri*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van, 2008
- DOĞAN**, D.Mehmet, *Büyük Türkçe Sözlük*, Bahar Yayınları, İstanbul, 1994
- DOĞAN**, Recai- Ege, Remziye, *Din Eğitimi El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara, 2012
- Ebu Huzeyfe** İbrahim b. Muhammed, (Terc. Savaş KOCABAŞ) *Öldükten Sonra Fayda Verecek Salih Ameller*, Polen Yayınları, İstanbul, 2007
- GÖLCÜK**, Şerafettin - Toprak, Süleyman, *Kelam (Tarih-Ekoller-Problemler)*, Tekin Kitabevi, Konya, 2001
- GÜLER**, İlhami, *İman Ahlak İlişkisi*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara, 2003
- Haris el- Muhasibi**,(Terc. Doç.Dr. Abdülaziz HATİP) *Farzet ki Öldün*, Polen Yayınları, İstanbul, 2006
- İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu** (4,5,6,7,8), MEB TTKB, Ankara, 2010
- KASAPOĞLU**, Abdurrahman, *Kur'an da Kişilik Psikolojisi*, İzci Yayınları, İstanbul. 1997
- KAVUŞTU**, Mehmet, *"Kuran'da Âhiret Hayatı"*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2007
- Kurani Kerim ve Meali**, DİB. Yay. Ank. 2010, Haz: Halit Altuntaş, Muzaffer Şahin
- KOCAER**, **Abdullah Feyzi**, *Sahih-i Buhari Muhtasarı Tecrid-i Sarih*, Öğütler Böl.(2123), Hüner Yayınları, 3.Baskı, Konya, 2004
- Komasyon**, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 7 Ders Kitabı*, Devlet Kitapları, 2015
- M.Abdulmelik** ez-Zağbi, (Terc. İsa CANBOLAT) *100 Soruda Cennet-Cehennem*, Polen Yayınları, İstanbul, 2007
- PAÇACI**, Mehmet, *Kutsal Kitaplarda Ölüm Ötesi*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara, 2001
- SELÇUK**, Mualla, *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler*, TDV Yayınları, Ankara, 2005
- SERİNSU**, Ahmet Nedim, *Kuran Nedir?*, Şule Yayınları, İstanbul,1999

- ŞAHİN**, M. Süreyya, *İslam Ansiklopedisi*, Cennet Maddesi, TDV, C. 7, Ankara, 1993
- ŞENYÜZ**, Semra, *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*, S.Ü.M.E.F. Yaşatma ve Geliştirme Vakfı Yayınları, Konya, 1998
- TDK Türkçe Sözlük**, TDK basımevi, Ankara, 2005
- TOPALOĞLU**, Bekir, *İslam Ansiklopedisi*, Âhiret Maddesi, TDV, Ankara, 1988
- _____ *İslam Ansiklopedisi*, Kıyamet Maddesi, TDV, Ankara, 2002
- TOPRAK**, Süleyman, *İslam Ansiklopedisi*, Haşr Maddesi, TDV, c.16, Ankara, 1997
- TOSUN**, Cemal, *Din Eğitimi Bilimine Giriş*, Pegem A Yayınları, Ankara, 2002
- ÜNAL**, Mustafa, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 7 Ders Kitabı*, Doku Yayınları, Ankara, 2015
- YAVUZ**, Yusuf Şevki, *İslam Ansiklopedisi*, Ba's Maddesi, TDV, Ankara, 1992
- YAVUZ**, Kerim, *Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişimi*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1983
- YILDIZ YEŞİL**, Rukiye, *Âhireti İnkâr Edenlerin Nitelikleri ve İnkâr Gerekçeleri*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Adapazarı, 2010
- YILMAZ**, Abdurrahman, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 7 Ders Kitabı*, Tutku Yayınları, Ankara, 2014
- _____ *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 7 Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Tutku Yayınları, Ankara, 2014
- YÜKSEL**, Emrullah, *İslam Ansiklopedisi*, Hesap Maddesi, c. 17, TDV, Ankara, 1998

Sevgili Öğrenciler,

Bu anket, Karaman İl merkezindeki ortaokulda okuyan öğrencilerin “Âhiret İnancı Algıları” hakkında bilgiler toplamak için hazırlanmıştır. Bu bir sınav değildir. Not da verilmeyecektir. Anket sorularına vereceğiniz cevaplar, tamamen bilimsel bir amaç için kullanılacaktır. Lütfen anket formuna isminizi yazmayınız ve hiçbir soruyu cevapsız bırakmayınız. Sorulara size en uygun şıkkın önündeki parantez içlerine (X) işaret koyarak cevaplayınız. Araştırmamıza verdiğiniz katkıdan dolayı çok teşekkür ederim.

Halil GEÇİT
N.E.Ü.Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi

I. BÖLÜM KİŞİSEL BİLGİLER

Okul adı		Cinsiyetiniz	() Kız	() Erkek
Sınıf:		Yaşınız		

II. BÖLÜM

1	Âhiret konusunda bilginiz var mı?	() Evet	() Hayır
2	Âhiretle ilgili bilgileri nereden öğrendiniz?	() Ailemden () Arkadaşımdan () Okuldan/Dersten () Diğer(Tv,Kurs..)	
3	Âhirete inanır mısınız?	() Evet	() Hayır

III. BÖLÜM “AHİRET İNANCI ALGILAMALARI”

1	Ölüm bir son değildir. Yeni bir hayatın başlangıcıdır.	1.() Kesinlikle katılıyorum 2.() Katılıyorum 3.() Kararsızım 4.() Katılmıyorum 5.() Kesinlikle katılmıyorum
2	Ölümden sonra yeniden dirilme olacaktır ve insanlar dünyada yaptıklarından hesaba çekilecektir.	1.() Kesinlikle katılıyorum 2.() Katılıyorum 3.() Kararsızım 4.() Katılmıyorum 5.() Kesinlikle katılmıyorum
3	Dünya hayatının bir sonu vardır. Âhiret hayatı ise sonsuzdur.	1.() Kesinlikle katılıyorum 2.() Katılıyorum 3.() Kararsızım 4.() Katılmıyorum 5.() Kesinlikle katılmıyorum
4	Âhiret hayatında “cennet” ve “cehennem” vardır.	1.() Kesinlikle katılıyorum 2.() Katılıyorum 3.() Kararsızım

		4.() Katılmıyorum 5.() Kesinlikle katılmıyorum
5	Âhiret hayatı dünyada kazanılır.	1.() Kesinlikle katılıyorum 2.() Katılıyorum 3.() Kararsızım 4.() Katılmıyorum 5.() Kesinlikle katılmıyorum
6	“Cennet” dünyada iken Allah’ın emir ve yasaklarına uygun yaşayanların gideceği ve mükafat olarak verilen yerdir.	1.() Kesinlikle katılıyorum 2.() Katılıyorum 3.() Kararsızım 4.() Katılmıyorum 5.() Kesinlikle katılmıyorum
7	“Cehennem” dünyada iken Allah’ın emir ve yasaklarına uygun yaşamayanların gideceği ve ceza çekilen yerdir.	1.() Kesinlikle katılıyorum 2.() Katılıyorum 3.() Kararsızım 4.() Katılmıyorum 5.() Kesinlikle katılmıyorum
8	Cennetin varlığı beni mutlu eder ve cenneti kazanmak için çalışırım.	1.() Kesinlikle katılıyorum 2.() Katılıyorum 3.() Kararsızım 4.() Katılmıyorum 5.() Kesinlikle katılmıyorum
9	Cehenneme girmekten korkarım ve oraya girmemek için çalışırım.	1.() Kesinlikle katılıyorum 2.() Katılıyorum 3.() Kararsızım 4.() Katılmıyorum 5.() Kesinlikle katılmıyorum
10	Âhirete iman etmek İslam Dini’nin bir gereğidir.	1.() Kesinlikle katılıyorum 2.() Katılıyorum 3.() Kararsızım 4.() Katılmıyorum 5.() Kesinlikle katılmıyorum
11	Âhiret denince aklınıza neler geliyor, düşüncelerinizi yazınız?	

Mülakat Soruları:

(Sevgili öğrenciler, Ben Halil GEÇİT; Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi alanında yüksek lisans yapıyorum. Âhiret inancı konusunda bir çalışma hazırlıyorum ve çalışmam için sizlerin âhiretle ilgili bilgilerine ihtiyacım var. Bu konuda bana yardımcı olursanız çok mutlu olurum. Size birkaç soru soracağım bana samimi cevaplar verirseniz sevinirim. Yardımlarınız için çok teşekkür ediyorum. Allah'a emanet olun.)

1- Adınızı öğrenebilir miyim?

2- Ölüm size ne hatırlatıyor, ölümden sonrası için ne düşünüyorsunuz?

3- Âhiret hayatına inanır mısın, âhiret denince aklına neler gelir?

4- Cennet ve Cehennem hakkında ne düşünüyorsunuz?

5- Âhiret hayatının varlığı senin davranışlarını etkiliyor mu, nasıl?

6- Âhiret hayatı sence nasıldır? Nasıl bir yer düşünüyorsunuz?

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Halil GEÇİT
Uyruğu : T.C.
Doğum Yeri ve Tarihi : Erdemli/MERSİN 22/10/1980
Telefon : 05055810360
Faks : 03382262214
e-mail : hgecit@kmu.edu.tr

EĞİTİM

Derece	Adı, İlçe, İl	Bitirme Yılı
Lise	: İmam-Hatip Lisesi, Erdemli, Mersin	1997
Üniversite	: Ankara Üni.İlahiyat Fak. D.K.A.B.	2002
Yüksek Lisans :	Necmettin Erbakan Üni. İlahiyat Fak. ediyor.	Devam
Doktora	: -	

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görevi
2002 Tarsus/Mersin	Meb	Öğretmen
2004 Kars	Meb	Öğretmen
2006 İmranlı/Sivas	Meb	Öğretmen
2008 İmranlı/Sivas	Meb	Müdür Yardımcısı
2010 Karaman	K.M.Ü.	Yüksekokul Sekreteri
2012 Karaman	K.M.Ü.	Fakülte Sekreteri

UZMANLIK ALANI

YABANCI DİLLER

Başlangıç seviyesinde İngilizce, Arapça

BELİRTMEK İSTEĞİNİZ DİĞER ÖZELLİKLER

-

YAYINLAR